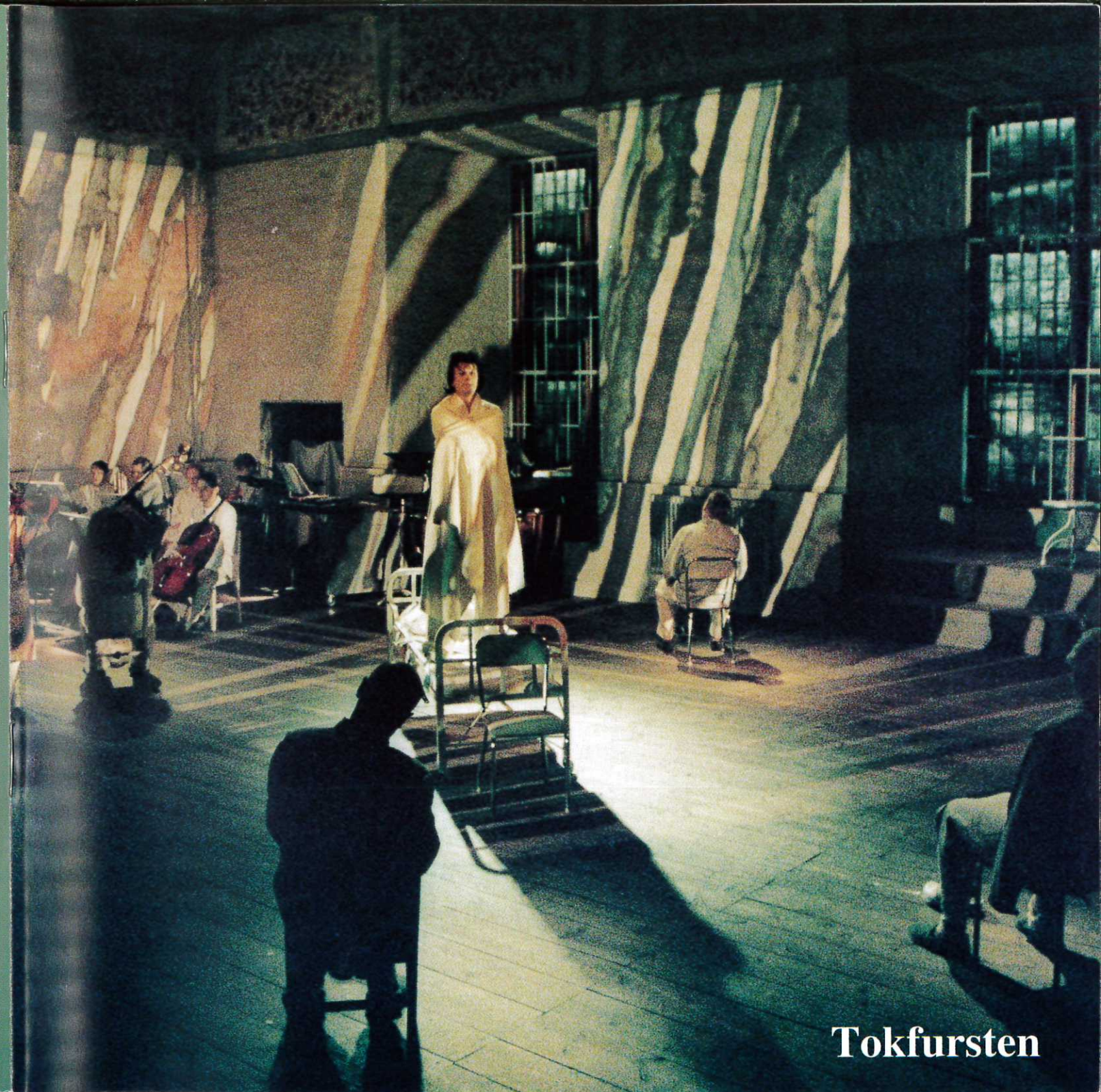

Stiftelsen Internationella Vadstena-Akademien 1998

Tokfursten

Vilja och vision. Ett kreativt repertoarval. Minutiös planering. Den rätta bemanningen och ett dynamiskt produktionsförlopp. En lyckad operaföreställning blir inte till av sig själv. Och när ridån går upp skall resultatet bli till en intensiv upplevelse i stunden. Något oförglömligt ...

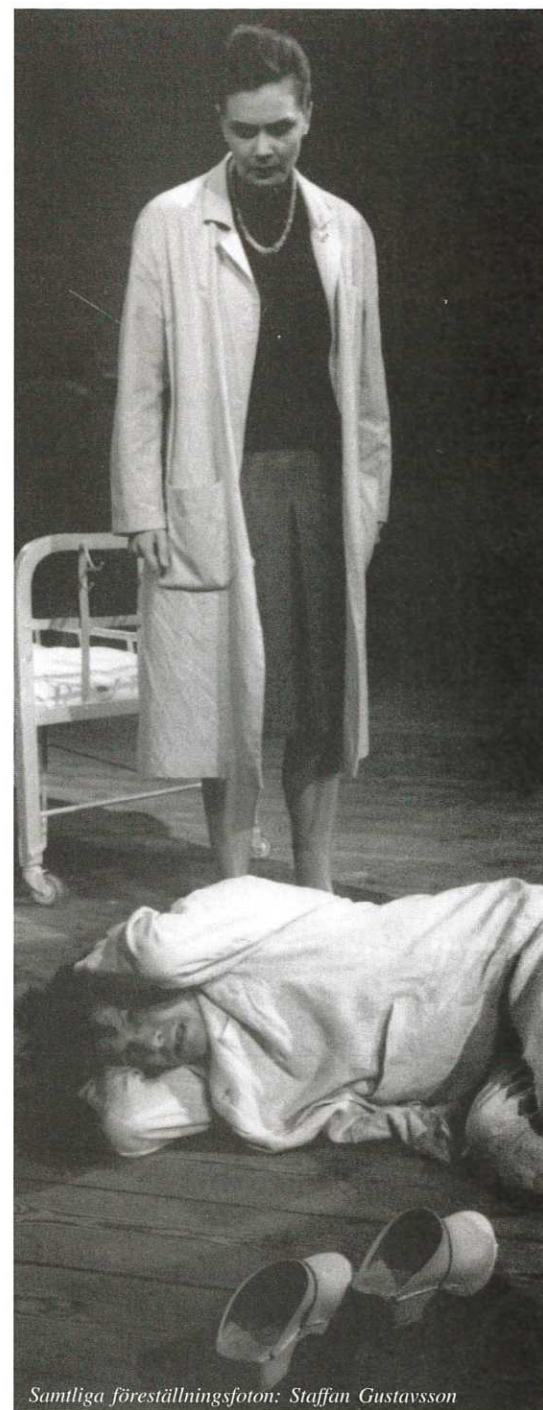
”JUST IN TIME”

Vår ambition är densamma.

Under 50 år har vi finlipat vår föreställning. Utvecklat vår kompetens. Vårt arbetssätt. Vårt ansvarstagande. Hela kedjan från enkla delar till kompletta komponenter. Och allt för att i leveransögonblicket kunna infria våra kunders högt ställda anspråk och förhoppningar.

TermoRegulator

Vintergatan 1, Box 967, 591 29 Motala.
Tel 0141-22 86 00. Fax 0141-22 86 30.

Samtliga föreställningsfoton: Staffan Gustavsson

Innehåll/Contents

		Sponsorer och stödföretag	
5	Kära publik! <i>Anders Wiklund</i>	2	TermoRegulator AB
6	Confidencen <i>Ture Rangström</i>	4	Persona
7	Notblad, Empatiarian	16	Vadstena Sparbank
8-9	HANDLING	24	Östgöta Enskilda Bank
10-11	Roller/Cast	25	Tack!
12	Lust och fasa <i>Carl Unander-Scharin</i>	26	Specialfastigheter AB
13	Musiker/Musicians	28	Pensionat Solgården
14	Att öppna en dörr... <i>Elgard Jonsson</i>	29	Ekologibyggar AB
15	Produktion/Production team	29	Lecora AB
17	När vara är att inte vara <i>Barbro Sandin</i>	30	W-son kläder AB
18-19	Sångarna	31	Skanska AB
20	Om inre och yttre rum <i>Marika Feinsilber</i>	32	Vadstena Klosterhotel
21	Mentalvård i Vadstena <i>Sven-Ola Svensson</i>	33	Utvecklingsaktiebolaget Birgitta
22-23	Recensioner/Reviews	38	Sterisol AB
25	Tack!	38	Östgöta Brandstodsbolag
27-33	Upphovsmän och medverkande	39	Vadstena Fastighetsbolag
33	Vad är Vadstena-Akademien?	43	Saab Aerospace
33	International Voices		Making Ideas Fly
34-35	Repertoar 1964-98		
36-38	Vi är de döda <i>Mikael Sjödin</i>		
39	Vadstena-Akademiens vänner/ Stiftelsens styrelse		
40-41	ENGLISH SYNOPSIS		
42	Making Ideas Fly <i>Astrid Lande</i>		

Tokfursten

Föreställningar/Performances

Vadstena slott 8, 9, 11, 12, 15, 16 augusti kl. 19.00
Confidencen 31 augusti, 2, 3, 5, 6 september kl. 19.30

Kaffeservering i pausen.

På Vadstena slott Michael Landestorp, Gamla Konditoriet, Vadstena.

Onummerade platser.

Rökning förbjuden. Fotografering och bandupptagning är ej tillåten.
Vänligen stäng av sökare, mobiltelefoner och klockor.

Program

Redaktion, layout, original Gunnar Lande, Kerstin Lundqvist, Astrid Lande.
I redaktionen Terese Lindström, Cecilia Harder, Erik Hedin. Foto baksidan Margot Lande.
Lithoteknik i Motala AB. Skeninge Boktryckeri AB 1998.

VIKAN LEDARSKAP

Hur vet man att den chef man skall tillsätta klarar hela chefskapet? Inte bara planera och målinrikta verksamheten utan även leda sina medarbetare, skapa motivation, lösa konflikter m m.

På Persona har vi ledarskap som specialitet. Vi gör kvalificerade resursbedömningar vid tillsättning och omplacering av chefer. Vi kan identifiera en persons starka och svaga sidor och ge ökad förståelse hur dess resurser bäst kan tas tillvara. Vi genomför företagsanpassade seminarier och individanpassade program i ledarutveckling.

Persona

Sergels Torg 12 • 111 57 Stockholm
Tel. 08-23 46 60 • Fax 08-21 14 03

4

Kära publik!

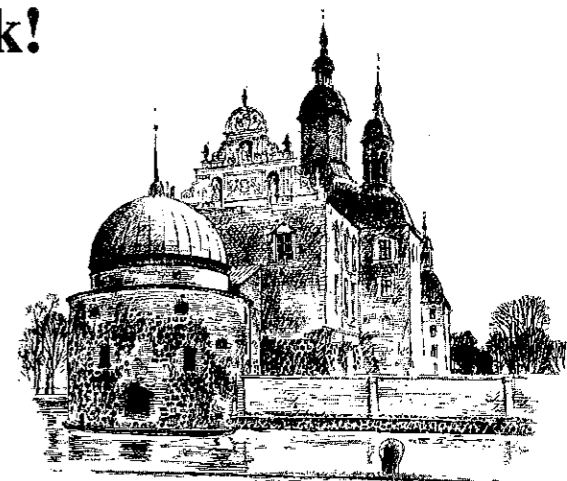
I år ser vår sommar litet annorlunda ut än tidigare år. Vi gör bara en operauppsättning – Tokfursten för Vadstena slott och Confidencen. Detta kan kännas som ett hisnande steg tillbaka med tanke på att vi förra året gjorde *tre* framgångsrika uppsättningar – på Vadstena slott, Vadstena Gamla Teater och Kalmar teater. Men med den kraftsamlingen i ryggen ger vi nu istället plats på Gamla Teatern för Vadstens teatersällskap och deras lustspel "Bättre folk och pack", som handlar om teaterns grundare Olof Regnstrand.

1996 uruppförde Vadstena-Akademien Tokfursten, en tilldragelse som gav genklang vida omkring. Denna opera, som är vårt sextonde beställningsverk, kom att på ett lysande sätt visa på operakonstens konstans. Även om musikspråket klingar nutida, så är formen och uttrycket detsamma. Carl Unander-Scharin återknyter i sin musik till operans ursprung med klanger och stämningar av renässans och barock men i en modern kontext. Den gamla stilen – *Monte-verdis prima e seconda prattica* – kan användas ännu ett varv och på nytt fånga och fas-

cinera en publik.

Tokfursten är levande musikdramatik kring människans själsliga vändor, ett spel om oss själva och vår existens. Vi gläder oss åt att en stor svensk opera har fötts. I samarbete med Caprice Records och Sveriges Radio P2 spelas operan Tokfursten in på CD med vår ensemble.

Redan på premiärkvällen 1996 visade man från Stockholm Europas Kulturhuvudstad'98 intresse för att få ett gästspel av Tokfursten. Nu är vi där och skall spela på Confidencen, Ulriksdals slottsteater i Solna. För oss i Vadstena-Akademien är det en speciell känsla att få gästa Slottsteatern på Ulriksdal. Våra båda verksamheter har så mycket gemensamt av entusiasm, nyfikenhet, busiga infall och kulturarvsvård. Med Ture Rangström som chef på Confidencen öppnas möjligheter till nya spännande samarbeten. Ture har ett flertal gånger varit verksam vid Vadstena-Akademien som översättare och dramatiker, så för ett framtida sam-

Teckning Lars Guth

arbete saknas varken lust eller kreativitet. Vi är redan igång!

**Välkomna till en rik sommar med
Vadstena-Akademien!**

Professor Anders Wiklund
konstnärlig ledare, musikforskare

Vadstena-Akademiens scener

Vadstena slott – Vasaborgen som grundades 1545 vid Vätterns strand – skulle kunna kallas för Sveriges första operahus. Hit kom år 1654 kompositören Vincenzo Albricci med en operatrupp. De hade inbjudits till Stockholm av drottning Kristina men när pesten bröt ut flydde de till Vadstena, där de spelade motetoperor på slottet. (Källa: prof. Erik Kjellberg, Uppsala universitet). Drottningen abdikerade samma år och begav sig till Rom, där hon omgav sig med konstnärer, bl.a. en rad tonsättare vars verk studerats och framförts av Vadstena-Akademien. 1669 beställde hon världens första opera på Don Juan-temat av A.Melani, vars bröder hade ingått i truppen som besökte Vadstena. Operan Don Juan 1669 uppfördes på slottet 1986.

Ivar Hallströms opera Hertig Magnus och sjöjungfrun, som uruppfördes på Kungl. Operan i Stockholm 1867, gavs åter liv 1988 av Vadstena-Akademien på den plats där handlingen tilldrar sig – på slottet! Sammanlagt har Vadstena-Akademien uppfört 33 olika operaverk på Vadstena slott, som har en förnämlig akustik och lämpar sig ytterst väl för radio- och TV-inspelningar.

Från denna höst hyr Vadstena-Akademien Bröllopsalen med omgivande salar samt loger och rum för rekvisita mm i den nybyggda västra vällen.

Gamla Teatern – Sveriges äldsta privatbyggda landsortsteater, som byggdes 1825 innanför klostermuren, är Vadstena-Akademiens andra "ordinarie" spelplats. På landsarkivet på slottet finns

teaterns historia och repertoar dokumenterad. Denna har gett underlag till en rad uppslupna föreställningar i teaterns traditioner. Kompositörerna Dittersdorf och Cimarosa har också firat triumfer här; sången och skratten har stigit mot trätaket och TV-kamerorna har surrat. Miljön har också inspirerat nutida tonsättare; ett av de mest framgångsrika verken är Jonas Forssells Riket är Ditt, 1991. Ett trettio-tal uppsättningar har gjorts av Vadstena-Akademien i den pittoreska men spartanska teaterladan.

Med uppsättningarna på slottet och Gamla Teatern har gästspel gjorts i ett tiotal länder och på flera platser i Sverige. Över trettio radiosändningar och nio televiseringar har gjorts.

5

Vadstena-Akademien på Confidencen

En sprakande upptakt

I sommar hälsar vi Tokfursten välkommen till Confidencen. En operatrupp med sångare, musiker och allehanda teaterfolk kommer till vår teater med en nyskriven opera i bagaget. Kulturhuvudstaden har krattat uppfartsvägarna. Det är som på 1700-talet när den franska skådespelerskan Madame du Londel med sällskap intog Confidencen. Teatern lever upp. Mötet mellan två kulturinstitutioner blir en sprakande upptakt till nya konstnärliga utmaningar.

Teaterverksamheterna vid Vadstena-

Akademien och Confidencen har mycket gemensamt. Förutom en känsla av ungdom, evig sommar och kulturupplevelse förvaltar vi två av Sveriges finaste teaterlokaler. Slottsteatern på Ulriksdal är Sveriges äldsta teater. Den gamla teatern i Vadstena är Sveriges äldsta privatbyggda landsortsteater. Dessa klenoder ligger inramade i kulturmiljöer förtätade av svensk historia. Även Vadstena slott har operatraditioner!

Kulturrådet har funnit våra verksamheter så befryndade att vi har hamnat under samma rubrik i anslagsfördelningen. Även om Confidencen anslagsmässigt spelar i en lägre division så pekar det på att vi är samma andas barn och att vi hör ihop. Det har vi markerat i år genom att hälsa Vadstena-Akademien i vårken hem till oss.

Nu drömmar vi om framtida projekt där Confidencen kommer till Vadstena och där Vadstena kan planera sina föreställningar med Confidencen som syster scen. En dag gör vi något tillsammans. Det är en förhoppning som jag vet jag delar med ledningen för Vadstena-Akademien, Anders Wiklund och Astrid Lande.

Även på ett mer privat plan klappar hjärtat för Vadstena-Akademien. Jag har haft glädjen att vara med i ett antal uppsättningar på Vadstena slott och på den gamla teatern. Vadstenakonceptet med att låta unga sångare, musiker och konstnärer tempas med gamla operor och nyskrivna verk i en laddad kulturmiljö lockar även oss på Confidencen. Arbetsglädjen, professionaliteten och äventyrlustan är ett signum för våra vänner från Vadstena. Den skulle jag vilja dela med dem på Confidencen.

Välkomna till Confidencen!

Ture Rangström
teaterchef

I samarbete med
Stockholm Europas Kulturhuvudstad '98

Tokfursten/The King of Fools

Opera i två akter/Opera in two acts

Musik Carl Unander-Scharin (1996)
Libretto efter Elgard Jonssons bok Tokfursten
Carl Unander-Scharin, Nils Spangenberg, Magnus Carlbring
Idé och regi/Producer Nils Spangenberg

Tokfursten är beställd av Vadstena-Akademien med stöd av Rikskonserterna.
Urpremiär på Vadstena slott 25 juli 1996.

Gud Moders Empatiaria, andra akten/God the Mother, Aria of Empathy, second act.

Confidencen

Ulriksdals slottsteater

Ulriksdalsteatern är Sveriges äldsta bevarade teaterinteriör, inredd av teaterarkitekten Carl Fredrik Adelcrantz 1753. Själva byggnaden uppfördes som ridhus redan på 1670-talet.

Drottning Lovisa Ulrika tog initiativ till teaterombyggnaden. Salongen formades i tidens rokokostil med plats för drygt 200 åskådare. Scenen och salongen är samkomponerade till en festsal som ska upplevas i det milda skenet av levande vaxljus. Scenen har varit utrustad med ett scenmaskineri som möjliggjorde scenväxlingar inför öppen ridå. Sex kulisssgator med dubbla kulissvagnar finns avbildade på en uppmättningsplan från 1783.

Bakom scenrummet och på scenvinden skapades loger för skådespelarna. I anslutning till

teatersalongen inreddes en elegant sällskapsvåning för den kungliga familjen med gäster. Ett rum försågs med ett *table à confidence* dvs ett bord som kunde sänkas ner i källaren där det efter dukning åter höjdes genom luckan i golvet. Rummet har fått ge namn åt hela teaterbyggnaden: Confidencen.

Lovisa Ulrika lät 1753 inkalla en fransk skådespelartrupp till det svenska hovet. Truppen tog den färdiga teatern i bruk. Repertoaren var mycket omväxlande – franskklassiska dramer, Opéra Comique, svenska sångspel och balletföreställningar. C M Bellman är kanske den mest namnkunnige av de svenska artisterna.

Den unge Gustav III gjorde sina första lärospån ute på Confidencen. Efter hans död föll Ulriksdalsteatern i glömska. Teatern ramponerades på 1860-talet då Karl XV lät mura igen scenöppningen för att inreda salongen till jaktmatsal

i renässansstil. I slutet på 1950-talet tillsattes en utredning i syfte att restaurera teatern. 1965 bildades Stiftelsen Ulriksdals Slottsteater med kungen, Solna stad och Stockholms Universitet som stiftare. Arbetet gick emellertid långsamt.

1976 påbörjade operasångerskan och eldsjelen Kjerstin Dellert en enveten kamp för teaterns "återuppväckande". Under drygt två decennier har hon lett verksamheten. Balett, opera, drama och konserter har stått på programmet. Parallellt har renoveringen av teaterlokalerna pågått. Scenen har återuppbyggts. Confidencenrummet är helt återställt. 1981 bildades Confidencen Rediviva – Ulriksdals Slottsteaters vänförening. Prinsessan Christina är dess hedersordförande. Vänföreningen har fram till 1996 ansvarat för verksamheten vid Confidencen. Fr o m 1997 har Stiftelsen Ulriksdals slottsteater övertagit ansvaret. Ture Rangström tillträdde som ny teaterchef 1998.

Handling

Akt I: Rödrosa Skogen

Vi befinner oss i utkanten av den Rödrosa Skogen. Orkestern går ordnat till sina platser och börjar spela efter hand. Dirigenten tar succesivt hand om musikens förlopp. Den odistinkta starten övergår i kaos.

1. Framme

En omtumlad och sönderskuren pojke kommer till sjukhuset. Han är i akut behov av hjälp. Han möter Tjyv-Elin och Anton Rallare.

2. Harsprångsfrukost

3a. Beatlesduetten

Hurtige Hugo ser till att Tokfurstens klär sig i sjukhusets kläder. Tokfurstens för-synta protest ackompanjeras av hans hånioler, de inre röster som hånar och bestraffar varje mänsklig handling. Tjyv-Elin ser detta, och lommar iväg till trekaffet.

3b. Hos Napoleon

Tokfurstens möter Napoleon för ett första samtal. Detta samtal utspelar sig på två plan. Tokfurstens besvarar Napoleons frågor med dels "förväntade", dels "äkta" svar. De äkta svaren är så obegripliga och ovidkommande att Napoleon inte märker dem. De förväntade svaren ger däremot Napoleon möjlighet att påbörja en medicinsk-biologisk diagnostisering.

3c. Eldfågeln

Eldfågeln sjunger sin ordlösa, lockande sång inifrån Rödrosa Skogen.

4. Dagrummet

Vi möter Flickan med Spindeln, Blomman, Anton Rallare och Tjyv-Elin. De plågas av sina inre smärtor, och sjunger **Spindelsången**, **Blomsterarian**, och **Rälsvalsen**. När Tokfurstens vill borsta tänderna blir han uppfostrad av Hurtige Hugo.

5. Åter hos Svarte Generalen

Samtalet hos Napoleon leder denna gång till att Tokfurstens får medicin mot sin olycka. Hans värld får medicin mot sin olycka. Hans värld skevar till, och en ensemble sjunger **Hibernalkören**. Blomman fortsät-

ter sin **Blomsteraria**.

Tokfurstens bränner sig i solens strålar och av medicinens verkan, och sjunger drogad hela sitt "äkta svar" i sin **Drogaria**.

6. Pengar

Hierarkierna inom sjukhusets väggar blir klara för Tokfurstens. Han lyckas dock få ut 42 av sina kronor för ett kafé-besök. Några lekfulla ögonblick senare låser Hurtige Hugo in honom eftersom han protesterat mot medicineringen.

7. Håniölmöte

Napoleon talar nu allvar med Tokfurstens, och Tokfurstens möter sina hånioler i tydligare form än någonsin.

Napoleons aria **Psykotiska Tillstånd** bekräftar diag-nosen.

8. Arbetsterapi

Med arbete skall det onda botas. Tokfurstens tänker ett steg längre.

9. Gud Faders entré

Äntligen kommer Gud Fader neder till dödsriket. Han stammar groteskt och hela akten kantrar in i Rödrosa Skogen.

Gud Fader tycker att förslaget om ECT (Elektrochockterapi) inte är så dumt, och eftersom patienten inte har något att invända ordinerar han detta.

Akt II: Stenöknen

1. Smärtfågeln

Tokfurstens sjunger – ackompanjerad av violinsolo – om de sju årens vandring in i Stenöknen.

2. Ronden.

Första mötet (Metaduett)

Över Tokfurstens huvud diagnostieras hans sjukdom och hans kroniska tillstånd. Gud Fader undervisar kandidater och andra intresserade. Napoleon förtydligar och förklarar.

En kuratorspraktikant, Gud Moder, berörs starkt av att se den hasande gubbpojken. Hon vill tala med honom.

3. Tjyv-Elins arioso.

Andra mötet (Metaduett)

Tjyv-Elin sjunger om medicinens intåg i vården.

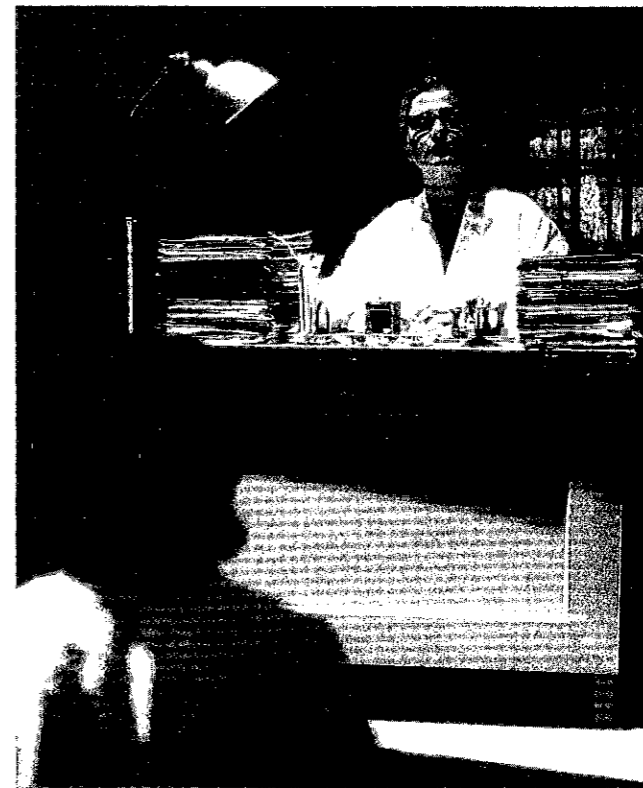
Gud Moder kommer för ett samtal. Hon ställer frågor och får de svar som en gång Napoleon inte hörde. Dessa "äkta svar" har nu blivit Tokfurstens hörbara språk. Hans schizofrena bilder har tagit verbal form och gjort honom hörbart obegriplig.

Gud Moder märker att Tokfurstens reagerar på hennes intresse och ihärdighet. Hon lovar att komma tillbaka.

4. Show för Nyfikna (kommenterad)

Det faktum att existensen hotas tvingar Tokfurstens att reagera våldsamt. Hans olycksbröder stödjer honom och spelar upp hela vansinnesregistret.

Konstnären Psyks rimmade **arioso** skänker ögonblick av värme i dagrummet.

5. Omvändalåt

Gud Moder fortsätter att ansätta Tokfurstens med frågor. Denna gång är Tokfurstens beredd och svarar med normalt språk. Pratar om röster. Gud Moder envisas med att prata om barndomen. Tokfurstens drar sig inåt för att komma undan. Gud Moder sjunger sin **Empatiaria**.

6. Fönstret slår igen

Napoleon är helt oförstående inför Tokfurstens (nu utsagda) smärtspråk. Hon frågar istället hur rösterna låter, talar om flickor,

om mera Elchockterapi – och om att behandlingen ju i grund och botten är frivillig.

Nu hörs Eldfågeln sjunga klart och tydligt.

7. Gud Moders förbannade tålmodighet. Stenens Vila är så skön

Gud Moder fortsätter att söka efter barnet inom Tokfurstens. När Tokfurstens nu åter svarar med obegripligheter (de svar som en gång var hans inre, äkta svar) – så hör Gud Moder detta på ett för henne nytt sätt.

Hon översätter och tolkar bilderna, ger namn och existensberättigande åt skammen.

Tokfurstens vill bara sova, Gud Moder går.

Eldfågeln sjunger starkt och vackert och Tokfurstens skär sig i handlederna.

8. Ge Marken Till Barnen

Gud Moder ljuger för att rädda Tokfurstens från Stormen. En kör tar form.

I slutackordet kommer operans enda scenförändring – Julbordet dukas upp.

Ur en radio knastrar Praetorius sättning av "Det är en Ros utsprungen".

9. Epilog (Talad)

Det blir jul och Tokfurstens ska fira den hos Gud Moder. Kallsvettig kommer han dit. Skammen gör sig påmind och han river ned julbordet.

Sveket uteblir; istället tar lillflickan Lotta Tokfurstens hand.

Synopsis in English see pages 40-41

Rödrosa skogen

Hibernalkören

Stenöknen

Tokfursten

Hans hjärna har exploderat och han är instängd i sig själv likt en furste med en mantel av själadimmor. Närmast kroppen bär han en brinnande skjorta vävd av svek och ensamhet.

Beatlesduetten

Tjyv-Elin

Hon kokar för det mesta av ilska men mellan de vassa orden sticker sanningen ibland upp sitt obehagliga tryne.

Dagrumsscenen

Anton Rallare

En gammal björn vars klor för länge sedan klippts av.

Napoleon, underläkare

Hennes ledstjärna är Fader Trollspös medicinbibel. Den djupaste mänskliga sorg tröstar hon genom att mumla kemiska trollformler.

Hurtige Hugo, vårdare

Hans nyckelknippa rasslar som en skalderorm mellan fingrarna. Ingen kan svinga en hammare såsom Hugo.

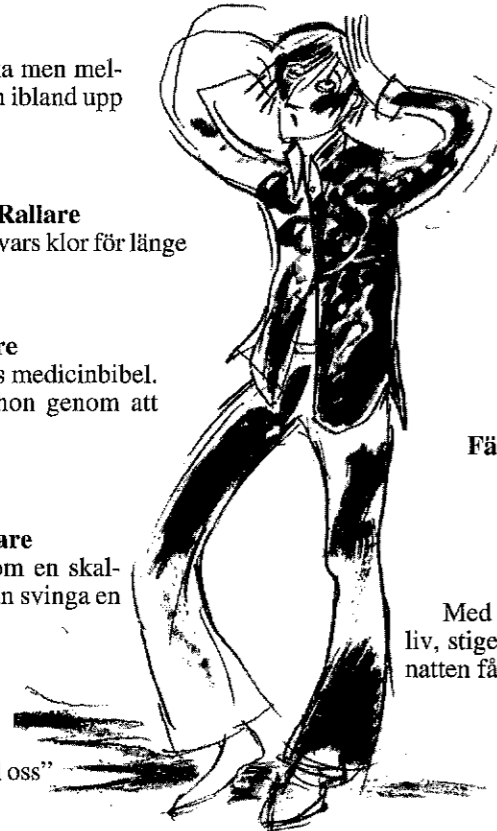
Eldfågeln

Sjunger lockande "Kom till oss" inifrån den rödrosa skogen.

Psykotiska tillstånd (Napoleons aria)

Gud Moder, kuratorspraktikant

Hon talar om små barns längtan efter kärlek och omsorg. Deras rätt till livet. Hon står hotfullt på fasta marken och väver trådar av liv.

Empatiarian

Vankelmod

Blomman

Ständigt sviken, vaktar han snålt över sina små livsrum.

Flickan med spindeln

Kring sin fulhet har hon vävt en väv som ingen kan tränga igenom.

Kandidat Knack, blivande läkare

Metaduetten

Fänrik Ryt, vårdare

Löjtnant Krushat, vårdare

Gud Fader Trollspö, överläkare

Med ett ansikte som skimrar av grönblekt vax utan liv, stiger han ned från sin himmel, höjer sitt spö och natten får sin dag.

Drogarian

Konstnären Psyk

Fröken Trygg

Harsprångsfrukost

Roller/Cast

Tokfursten
Gud Fader Trollspö, Blomman
Gud Moder, Vankelmod
Tjyv-Elin, Kandidat Knack
Anton Rallare, Fänrik Ryt
Eldfågeln, Flickan med spindeln,
Löjtnant Krushat
Hurtige Hugo, Konstnären Psyk
Napoleon, Fröken Trygg

Radoröst
Alternerande barn

Mats Persson, baryton
John Erik Eleby, bas
Anna Larsson, alt
Carolina Bengtsdotter Ljung, alt
Thomas Svensson, baryton

Karin Frölen, sopran
Göran Eliasson, tenor
Clara Bystrand, sopran

Lisa Gustafsson
Anna Hasselqvist-Ström/
Johanna Nikonoff/
Salka Rosengren

The King of Fools
God the Father, The Flower
God the Mother, Vacillation
Elin the Thief, Houseman Knock
Anton the Navy, Second Lieutenant Roar
The Bird of Fire, The Girl with the Spider,
Lieutenant Krushat
Hearty Hugo, The Artist Psychotic
Napoleon, Miss Safe

Radio voice
Child

Lust och fasa

Tonsättarens svar på frågor från Oliver Parland.

Ur en brevtintervju i Divan, nr 4-96. Tidskrift för psykoanalys och kultur. Psykoanalytiskt forum, ideell förening, politiskt och religiöst obunden.

Du frågar om själva arbetet, om gestaltningen, om hur jag gick tillväga?

Jag visste att det så småningom var tid för mig att skriva en scenisk opera. När regissören Nils Spangenberg bad mig läsa *Tokfursten* så blev jag tagen. Jag greps av språket, smärtan, värmen och poesin. Jag greps av det angelägna hos *Tokfursten*.

Jag greps även av lust och fasa inför tanken att tonsätta detta ämne. Eftersom lust och fasa hör till de krafter som styr min tillvaro – så tänkte jag att det var bäst att försöka.

Vad jag mest fasade för var svårigheten att omvandla boken till ett libretto. Musikaliska bilder var redan födda ur lusten. Men att tonsätta fasan.

Operor har ofta skildrat emotionella och psykiska extremtillstånd. Men jag hade ju läst en intim, inre skildring av ett inferno – och frågan var om sångrösten skulle tillföra *Tokfursten* något. Jag beslöt att pröva.

De erfarenheter jag som person har av kris verkade dock inte förslå långt i jämförelse med det Elgard berättade om. Att förlora sitt eget fäste.

Men smärtan är allmänmänsklig, och eftersom musikdramatik kan skildra parallella förlopp och olika verklighetstillstånd, fick jag en tråd att hålla mig fast vid i själva mitt skapande. Därför vågade jag.

Vi gjorde en utflykt till Barbro Sandin och till Walla-stiftelsen som betydde mycket för mitt arbete. Det var viktigt att träffa Barbro och hennes patienter. Den arkaiska ton som jag senare använde i samband med empati och terapi kommer från mötet med Barbro. Som en bild för klassisk bildning och humanism. Barbros rollfigur, Gud Mo-

der, har en central aria i andra akten – "Empatiarian" (se s. 7) – och den har reminiscenser från barocken.

Utmärkande för en opera är ju att den så småningom ska sjungas. Och därför måste ett så kallat "sångbart språk" genomsyra texten. Vad detta är kan man bara känna. Det kan handla om rent poetiska kvaliteter, om vissa vokalers förekomster, om symmetri och balans.

Men det handlar också om reduktion. Om att tillerkänna den (ännu ej komponerade) musiken dramaturgisk plats.

Parallellt med librettot arbetade jag med att hitta musikaliska utgångspunkter. Och jag tänkte mig en publik, där Elgard skulle sitta.

Denna egenartade situation – att tänka mig verkets huvudperson i publiken – gjorde att jag valde empati framför konstruktion när jag stod inför valmöjligheter i arbetet. Empatin visar sig vara ett ledord för det som händer mellan Elgard och Barbro.

Mitt huvudsakliga kompositoriska redskap blev därför texten. Texten gav upphov till musikaliska element.

Jag ser på mitt eget skapande som ett sorts ifyllnadsarbete, som ett korsord där flyktiga känsloupplevelser är förlagan. Vid en viss punkt ger förberedelsearbetet en följdverkan och då kommer tonerna. Därtill har jag haft sångarna i mina tankar, som en sorts inre röster med verklighetsförslag. De artister (samma som i årets uppsättning. Red. anm.) som medverkade i urpremiären var med under hela tonsättningsprocessen. Jag känner deras röster väl.

Du frågar om känslolivet, om mitt eget under skapandet och om publikens emotionella reaktioner under föreställningarna?

Operan *Tokfursten* handlar om språkets möjligheter och om rösterna som bärare av språkets svårfångade överstruktur. På samma sätt som poesi kan lyckas förmedla en svårfångad känsla, syftar min tonsättning

till att förtydliga språkets valörer.

Boken *Tokfursten* har liksom operan en starkt optimistisk kärna som visar att utveckling är möjlig. Som menar att försoning och kärlek kan läka. Sångens röst kunde bära denna mening.

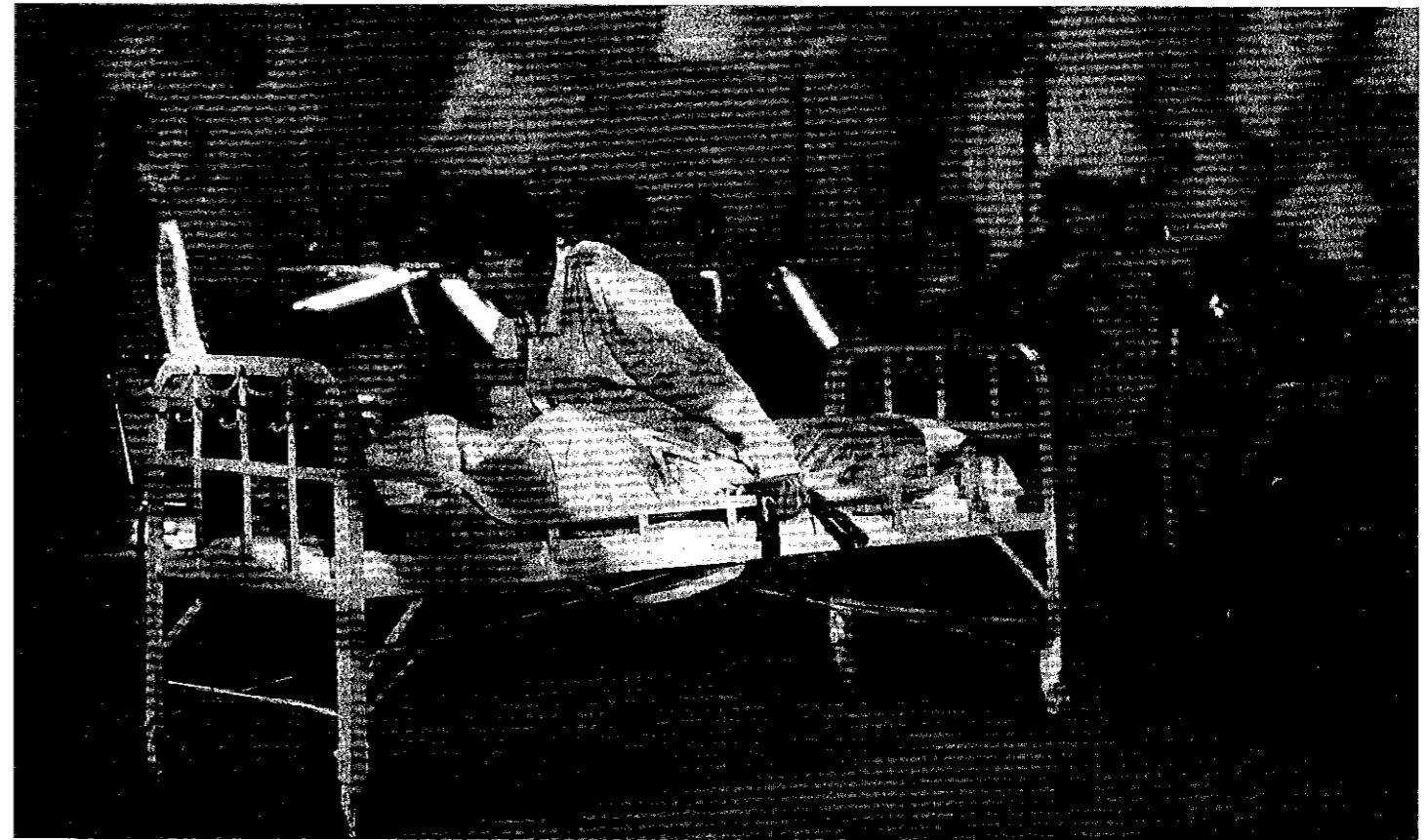
Carl Unander-Scharin

Carl Unander-Scharin
tonsättare

Utbildad vid Musikhögskolan i Stockholm 1984-91 samt Operahögskolan 1991-1995. Studerade på Musikhögskolan vid Kyrkomusiker-, musiklärar-, och körpedagogklasserna: sång (bl a Solwig Grippe), orgel (Hans Fagius, Stefan Therstam), dirigering (Eric Ericsson, Jorma Panula) och teori (Lars-Erik Rosell, Per-Gunnar Alldahl). Sångpedagoger på Operahögskolan: Hans Gertz och Erik Saedén. Carl är verksam både som tonsättare och sångare. Han har sjungit oratorier och operaroller i Sverige och övriga Norden, bl a i uruppföranden av operor av Ingvar Lidholm, Stellan Sagvik och M A Numminen.

Debut som tonsättare 1989 med sångerna "Tx: William Blake", som sändes ett antal gånger i radio. Därefter har han gjort musik till flera dansföreställningar, ofta i samarbete med koreografen och hustrun Åsa Unander-Scharin bl a "I pek-fingrets förlängning" (1991), det multimediala dansverket "Pumpgropen" (1992), "Spelsinnetur" (1994 – fem rörelsemelodier utarbetade i samarbete med koreografen). 1991 skapade Carl, i samarbete med poeten Katarina Frostensson, radiooperan "Mannen på Sluttningen". Verket deltog som Sveriges Radios bidrag vid Prix Italia 1991. 1996-1997 skrev han "Figurer i ett landskap" – sångcykel för radiomedier som uppfördes i radio med texter av Ingamaj Beck. Carl Unander-Scharins senaste verk "Lysistrate" (libretto Magnus Carlbring) uruppfördes på Folkoperan av elever vid Operahögskolan i Stockholm våren 1998.

Dirigent/Conductor
Michael Bartosch/Olof Boman

Musiker/Musicians

Koncertmästare, Violin	Tanja Kaitaniemi	Leader, Violin
Violin	Johan Morén	Violin
Viola	Petter Axelsson	Viola
Cello	Tomas Blanch	Cello
Kontrabas	Jenny Ryderberg	Double bass
Flöjt	Linda Arvidsson	Flute
Oboe, Engelskt horn	Gunnar Månberg	Oboe, English horn
Fagott	Petter Hartman	Bassoon
Trumpet	Tora Thorslund	Trumpet
Trombon	Jonas Larsson	Trombone
Blockflöjt	Kerstin Frödin	Recorder
Slagverk	Pelle Jacobsson	Percussion
Synthesizer	Eric Skarby	Synthesizer

Att få öppna en dörr åt någon annan

Jag gör inte anspråk på att denna beskrivning av sju år på dårhus ska uppfattas och bedömas som en sann skildring. När man är galen så är man inte omdömesgill utan helt uppslukad av sina föreställningar om "den andra sidan". Utifrån denna förvrängda världsuppfattning är det dock en "sann skildring".

Att vara schizofren är att hata människorna för deras blotta existens och det är den stora avundsamheten att se dem röra sig i sitt land.

I sitt isblock för token noggranna noteringar på "alla fientliga handlingar som människorna riktar mot just honom", och i hämnadens mörka rum växer en världshärs-kare fram.

Besvär sin oförskyllda tråkighet i väntans is, spottar på sin meningslöshet och förbannar sin svultenhet på mänsklig värme. Äcklas av sin skamliga lukt – sörjer förgäves sin oförmåga att vara människa.

Söker felen och finner ständigt att ovärdigheten är välförtjänt. I raseri slungas själasmutsen ut bland människorna som befinns vara "lika dåliga".

Den schizofrena bevisföringen utgår alltid från "att vara dålig – befläckad av skuld – en persona non grata". Ständigt bekräftas detta av en partisk bevisbörda.

Kan det vara att "brottet" föddes i modersfammen? I det utsagda: "Du tynger mitt bröst!" Kan det vara så att den goda mjölken och den ljuva honungen förvandlas till syra och galla? Är det så enkelt som så, att denna förvägran till livet gör människobarn till tokar?

En sanning kan vi aldrig komma ifrån, nämligen den att schizofreni är ett enda stort vanmäktigt misslyckande i att söka vara till som människa.

En människa kan inte fortleva i detta brinnande inferno utan söker sig bort – in i sig själv. Livslågan stängs successivt av – en fantasivärld om att leva byggs upp, som med tiden går över i tomma intet.

Ill: Sara Gimbergson

Enligt mitt sätt att se rör det sig om tre verkligheter – en verklighet där "människorna därute finns". Den andra är mellanvärldens fantasidröm, där den schizofrene låter sitt falska jag slukas av mörkret.

I den tredje verkligheten finns det genuina jaget, som förnekats sin rättmätiga existens. Det är där som ljuset, möjligheterna och de glada skratten sover sin natt.

Helt kort ska jag berätta förhistorien till mitt schizofrena dilemma:

Förnekelsens upplevelse var total och den blev min modersmjölk – från den första till den sista droppen. Vid fyra års ålder försvann mamma. Hon tog med alla syskon och lämnade mig. Det tog fyraåringen som bekräftelse på sin dålighet. Sedan vreds livslågan ner sakta, sakta.

Korta ögonblick av överklighet följdes av allt längre besök i mellanvärlden. Vid sexton års ålder kom det som i hårt arbete formats till ett uppvaknande av möjligheterna och skratten.

Jag lämnade världen och tillsammans med min pappa isolerade jag mig i skogen under ett års tid, och efter sex månader hände det:

Allt skrek. Jag satt på golvet, slog huvudet mot väggen. Det exploderade, själen, kroppen. Blod, tarmar, ja allt sprutade längs väggar och tak.

En sekund. Sedan blev det så förunderligt lugnt. Ingen smärta, ingen gråt – ingenting.

Jag har skrivit denna bok därför att jag vill öka förståelsen för en synbart gåtfull sjukdom. Jag vill visa att det är möjligt att gå ut ur mörkret och in i verkligheten. Det är min stora förhoppning att nyinsjuknade unga människor ska slippa mina omöjliga år och istället få en möjlig chans att återfå sin rättmätiga plats bland människorna.

Jag är medveten om att min bitterhet och förtvivlan lyser igenom i denna skrift, men jag ber dem som sluppit undan "mina år" att ha tålamod med mina känslor. Jag tror inte heller att det är samma "discipliner" nu som då på mentalsjukhusen.

I min ljusa saga har det öppnats många dörrar för mig, så jag är glad att vara i den förhoppningen att få öppna en dörr åt någon annan.

Uppsala i april 1985

Elgard Jonsson

Ur förordet till boken Tokfursten.

Samtidigt som Elgard Jonssons roman *Tokfursten* kom ut 1996 publicerades Barbro Sandins bok *Den zebrarandiga pudelkärnan*. Båda böckerna har tryckts i flera upplagor på olika förlag. De finns nu utgivna i pocket på Dualis förlag AB, Box 136, 771 23 Ludvika.

Scenografi och kostym
Musikalisk instudering

Marika Feinsilber
Lise-Lotte Axelsson,
Eric Skarby

Set and costume design
Musical rehearsal

Koreografi
Ljus

Åsa Unander-Scharin
Anna Wemmert Clausen

Choreography
Lighting design

Ljud
Mask och peruk
Regiassistent

Anders Hörling
Therèsia Schütz
Staffan Jennehov

Sound design
Wigs and make-up
Assistant producer

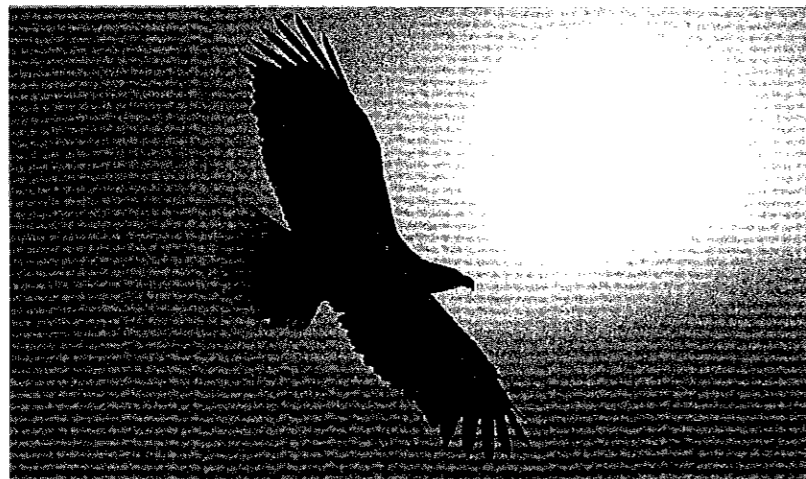
Scenografiska och administrativa medarbetare/Technical and administration staff

Scenografiassistenter Carolina Wolff, Kajsa Hilton-Brown. **Ljusassistenter** Nina Juliadotter. **Maskassistenter** Annette Sjöholm. **Kostymateljéchef** Susanna Eriksson. **Sömnad** Hanna Frid, Kerstin Levin Damner, Frida Gustavsson, Therése Lindh. **Scenmästare, inspicient** Sebastian Lindholm. **Scen tekniker** Johan Löfstedt, Niklas Vesterlund-Grebius, Anders Frid, Robert Jacobsson. **Scenografitillverkning till Cofidencen** Scenografiverket. **Vaktmästare** Anders Frid, Robert Jacobsson. **Pianostämmare** Staffan Sjöstrand. **Kansliassistenter** Desirée Ehn, Ida Jagerfelt, Felicia Wipp. **Producentassistent** Cecilia Harder. **Allmän fixare** Jessika Petré.

Konstnärlig ledare och forskningschef/Artistic Director, Head of Research Anders Wiklund. **VD/General Manager** Astrid Lande. **Producent/Production Manager** Terese Lindström. **Ekonom och dataansvarig/Financial Manager** Gunnar Lande.

Fristående!

VADSTENA SPARBANK är en fri bank. Det finns inga andra vinstintressen än bankens egna. Ingen utomstående ägare kräver sin del av vinsten, att använda till något annat, någon annanstans än i Vadstena. Både bankens och kundernas pengar stannar i stan.

Fakta: Enligt bankens stadgar ska verksamheten bedrivas i Vadstena kommun. Vadstena Sparbank övervakas av 48 företrädande huvudmän från orten. Hälften väljs av Vadstena kommun och hälften utses av huvudmännen själva.

VADSTENA SPARBANK

Den fristående banken!

Storgatan 14-16, Box 155, 592 23 Vadstena.
Tel vxl 0143-755 00
Privatkunder 0143-755 05
Företagskunder 0143-755 10
Fax 0143-136 47

När vara är att inte vara

Att vara ingen – varje schizofren patient uttrycker det, uttrycker det om och om igen även om det personliga – icke-varat har många klädnader. Låt oss kalla det den schizofrens paradox. Den som är – är inte. Någon finns som är och som uttrycker sitt vara i orden – att icke vara.

Våra patienter uttrycker sin osäkra tillfällighet utanför alla konventionella språkregler. En patient säger: "Jag lever på de högsta topparna i musikens toner, där finns jag".

Vad förmedlar patienten i sitt jag-lösa eller relationslösa tillstånd där jag-lösheten med nödvändighet för med sig relationslöshet? Han förmedlar att han trots allt finns, trots allt lever. Han fortsätter: "Jag ska bygga ett instrument av trä. Jag ska bygga ett hjärta av trä att spela de högsta tonerna på där jag lever. Det är mitt språk". Jag frågar: "Vilket språk använder du när du talar till mig?" Patienten är snabb i svaret: "Asylspråket".

Jag frågar inte vidare, jag sitter tyst och tänker. Hjärtat, livets pump. Jag tänker på de första raderna i en dikt av den svenske poeten Pär Lagerkvist: "Kärlekens hem är fullt med blod. Det är ett människohjärta".

Asylspråket! – Främlingsspråket i invandrarlandet där hjärtat tiger.

Jag frågar: "Vilket språk använder du i din värld?" och får till svar: "De bortglömdas språk".

Så får jag veta det. Han finns – men han finns i sin ensamvärld, i de bortglömdas värld. Där finns inget Du, där finns inget möte men kanske finns där toner – kanske finns i tonerna rester av minnen av ett Du i ljud från mänskliga stämband för länge sedan.

"Total isolering är den schizofrens dilemma. Den schizofrens förvirrade värld snurrar runt en axel, det försvinnade jagets axel". Så uttrycker sig en patient efter det att han lämnat sitt bortaland och gått ut i ge-

menskapen med andra i en bok med titeln "Tokfursten". Han fortsätter: "Var dag steg jag upp likt ett ingenting för meningslösheten. Tänk en däremänniska åter på morgnaden. Grådaskigt ytrade dagarna förbi utan att ta mig med".

Han beskriver att det som händer på dårhuset är att man får sin sorg pryddligt maskinskriven på A4-ark som sätts i ständigt växande pärmar medan livet vissnar bort, det som till äventyrs ännu finns kvar.

Vem har orden att uttrycka vad patienter egentligen förmedlar till oss? Patienter som saknar möjlighet att på ett objektivt sätt filosofera över varats gåta och inte kan skapa spännande metafors eller skriva litterära verk. De som lever mitt i gåtan. De som ÄR gåtan. Här är prins Hamlets fråga "vara eller inte vara" en oåtkomlig exklusivitet.

Utdrag ur artikel av
Barbro Sandin
psykoterapeut, fil. dr.

Barbro Sandin började arbeta med samtalsterapi med ett antal patienter med diagnosen schizofreni vid Sätters mentalsjukhus på 1970-talet. 1986 disputerade hon vid Tromsø universitet. Därefter utgavs boken "Barbro Sandins disputation – fyra inlägg, filosofisk och psykoanalytisk belysning av psykosen". I sin bok "Den zebrarandiga pudelkärnan" beskriver hon den omtalade Sätermodellen. Den sk Sandinmetoden har kommit att tillämpas vid många psykiatriska kliniker i Sverige. 1988 grundade Barbro Sandin Stiftelsen Walla vårdhem i Ludvika för unga schizofrena patienter. Som första svenska psykoterapeut fick hon 1997 ett stort internationellt pris av ISPS, International Symposium for Psychotherapy of Schizophrenia i London.

Vägvisare ur mörkret

DN gratulerar

Namn: Barbro Sandin.
Gratuleras för: Internationellt hederspris i psykiatri.
Sakerna: Nät och tolerans i världen.
Sluttitel: Ett överraskad av: Ett tv eller döden.

– Världen söker för sociala värden som behövs för att förändra. Det förändliga är att det finns tolerans i världen, säger psykiatrikern Barbro Sandin.

På 70-talet skapade hon den värld som blivit känd som "Sätermodellen". Som första svenska psykoterapeut fick hon ett stort internationellt hederspris som ISPS – International Symposium for Psychotherapy of Schizophrenia – som bildades 1959 och som sedan dess har ordnat symposier vart tredje år. Stockholm var värd för fjärde årets symposium i april 1997. Dessutom honoreras riktiga personer för pionjäret som ingår ett livslångt medicinskt i hedersskapningen.

DN mitter Barbro Sandin på rymd i trivsamma och vackra byggnader från sekelskiftet. Här tar Barbro Sandin emot patienter med diagnosen schizofreni. Hennes verksamhet på Säter sjukhus började för 25 år sedan.

Där finns 1 300 patienter på den tiden, så det var ganska svårt. De som fått diagnosen schizofreni ansågs opåverkbara. Men min upplevelse var att de här människorna inte avvek från oss andra på annat sätt än att de stängt av omvärlden. De var "onda bar" i gemenskapens förtry-

Barbro Sandin får internationellt uppmärksamt schizofrens patienter.

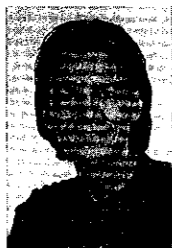
Barbro Sandins mest kända patient Ester Rigardt Jonsson fick hon 1973 på Säter. Då var hon en ung man som fått 46 elchocker och ansågs vara en tung psykofarmakolog. Han lyckades arbeta sig ut ur sitt isolerade och döda "onda bar" i gemenskapens förtry-

Kök. Förväntad förändring social utmaning – till: tolkning utsläpp

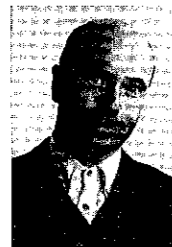
Sångare

Mats Persson Tokfursten

Baryton. Född och uppvuxen i Norrköping. Utbildad vid Ljungskile folkhögskolas musiklinje, solistlinjen på Musikhögskolan i Malmö och Operahögskolan i Göteborg. Mats repertoarlista innehåller bl a Björnen i Werles "Väntarna", Talaren i "Trollflöjten", båda på Stora Teatern i Göteborg samt Lord Sidney i Rossinis "Resan till Reims" på Ystadoperan och GöteborgsOperan. På GöteborgsOperan, där han tillhör den fasta ensemblen, har han bl a sjungit Mimaroben i Blomdahls "Aniara", Leporello i "Don Giovanni", de fyra barytonrollerna i "Hoffmans Äventyr", Jochanaan i "Salome" av R. Strauss och Jones i Paula af Malmberg-Wards "Bombsparty". Stipendier: Norrköpings och Göteborgs kulturstipendier, Lasse Lönn Dahl, Teaterförbundet, Crafoordska stiftelsen. Sånglärare: Hans Johansson, Dorothy Irving och Harald Ek.

John Erik Eleby Gud Fader Trollspö, Blomman

Bas. Född och uppvuxen i Stockholm. Utbildad vid Stockholms musikgymnasium och Kungl. Musikhögskolan (musiklärarlinjen, med sång som huvudämne). 1981-95 musiklärare och körledare vid Adolf Fredriks Musikklasser. 1993-95 gick han Operahögskolans fortbildningslinje. 1995 sjöng han Osmin i "Enleveringen ur Seraljen" på Confidencen, var solist med Sveriges Radios Symfoniorkester i ett framförande av Hindemiths opera "Mathis der Maler" under ledning av Esa-Pekka Salonen samt var solist i Beethovens 9:e symfoni med Kungl. Filharmoniska orkestern. På Folkoperan har han sjungit Kommendören i "Don Giovanni", Escamillo i "Carmen", Trollkarlen i Prokofievs "Kärleken till de tre apelsinerna" samt Hertigen av Orléans och

Åklagare Hermann i Daniel Börtz "Marie Antoinette". John Erik har även sjungit rollen som Colline i "La Bohème" och Giorgio i Bellinis "Puritanerna" på Södertäljeoperan samt Don Profondo i Rossinis Resan till Reims på GöteborgsOperan. Till hösten sjunger han i Jonas Forssells barnopera "Prinsessan och månen" på Kungl. Operan i Stockholm. Våren 1999 väntar titelrollen i "Don Giovanni" på Norrlandsoperan. Stipendier: bl a Crafoordska stiftelsen, Svenska Dagbladets Operapris 1997.

Anna Larsson Gud Moder, Vankelmod

Alt. Utbildad vid Operastudio -67 och Operahögskolan i Stockholm. Internationellt genombrott 1997 med Debussys "Les martyres de St Sébastien" med London Symphony Orchestra under ledning av Michael Tilson Thomas. Anna framträder i konserter under ledning av dirigenter som Claudio Abbado, Esa-Pekka Salonen och Daniel Barenboim. Under 1998 turnerar hon med Berlinfilharmonikerna i Europa och Japan. Hon skall vara solist vid öppningskonserten för Hollywood Bowl och i Mahlers Symfoni nr 3 med Los Angeles Philharmonic Orchestra under ledning av Esa-Pekka Salonen i New York. Kommande säsonger väntar bl a Mahlers Symfoni nr 3 på Sydney Operan, Orfeus i Glucks "Orfeus och Euridice" på Det Kongelige Teater i Köpenhamn och Ottone i Monteverdis "Poppeas kröning" i Aix-en-Provence. Stipendier: Svenska Wagnersällskapets Bayreuthstipendium, Kristina Nilssons stora sångstipendium, Crafoordska stiftelsen, Birgit priset mfl. Sånglärare: Florence Düselius.

Carolina Bengtsdotter Ljung Tjyv-Elin, Kandidat Knack

Alt. Bördig från Siljansnäs i Dalarna. Utbildad vid Kapellsbergs Musikskola i Härnösand, Göteborgs musikhögskola samt Operahögskolan i Stockholm (1991-1995). Sin praktik gjorde Carolina som Erste Magd i Strauss "Elektra" på Kungl. Operan. Efter examen 1995 följde en tid som frilans. Säsongen 95/96 sjöng hon altpartierna i Verdis "Requiem", bl a i Berwaldhallen, "Julatoriet" av Bach, Rossinis "Stabat Mater" samt i föreställningar på Kungl. Operan. Sedan 1997 är Carolina fast ensemblemedlem vid Nationaltheater Mannheim i Tyskland. Där har hon bl a gjort Wituve Begbick i "Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny" av Kurt Weill, Mary i "Flygande Holländaren" och Magdalena i "Mästersångarna" av Wagner. Stipendier: Kungl. Musikaliska Akademien, Musik vid Siljan, Drottningholmsteaterns Vänförening, Konstnärnämnden, Leksands Kulturstipendium, Svenska Wagnersällskapets Bayreuth-stipendium, Jussi Björling, Crafoordska stiftelsen. Sånglärare: Murdo Morgan, Mia Besseling.

Sandinstiftelsens pris för Tokfursten

Vadstena-Akademien fick för sin uppsättning av Tokfursten 1996 Sandinstiftelsens pris för humanistisk gärning. Motivering: "att man lyft fram den schizofrena människans öde i en humanistisk anda". Priset delas ut årligen och bland pristagarna märks Barbro Benjaminsson grundare av Gyllenkroken allaktivitetshus i Göteborg, skådespelaren och regissören Suzanne Osten, författaren och regissören Lars Norén.

Thomas Svensson Anton Rallare, Fänrik Ryt

Baryton. Född i Malmö och uppvuxen i Kalmar. Studier vid S:t Sigfrids Folkhögskola i Växjö, sångpedagogexamen vid Ingessunds musikhögskola och på Operahögskolan i Göteborg (1993-1996). Under sin tid på Operahögskolan har Thomas sjungit Don Parmenione i Rossinis "Tillfället gör tjuven", Junius i Brittens "The Rape of Lucretia", titelrollen i Verdis "Rigoletto" samt Geronimo i Cimarosas "Det hemliga äktenskapet". 1996 sjöng han The Vicar i "Albert Herrig" på Det Kongelige Teater i en samproduktion av operaskolorna i Norden. Andra roller han sjungit är Herr Berg i Kungl. Operans produktion av Otto Nicolais "Muntra fruarna i Windsor" på Södra Teatern i Stockholm. Sommaren 1997 sjöng Thomas rollen som Welamson i Vadstena-Akademins uruppförande av Ivar Hallströms opera "Liten Karin" på Kalmar Teater. Stipendier: Kungl. Musikaliska Akademien 1993, Frimuraresambüllet i Göteborg, Crafoordska stiftelsen, Vadstena-Akademins vänners stipendium. Sånglärare: Solwig Grippe.

Karin Frölen Eldfågeln, Flickan med spindeln, Löjtnant Krushat

Sopran. Född i Stockholm och uppvuxen i Mörtfors, Småland. Studier vid Lunnervads musikfolkhögskola, Musikhögskolan i Stockholm och Operahögskolan i Göteborg där hon bl a sjungit Poppea i "Poppeas Kröning", Bernice i Rossinis "L'occasione fa il ladro", Lucia i Brittens "The rape of Lucretia", Gilda i "Rigoletto", Belinda i "Dido och Aeneas", Carolina i Cimarosas "Il matrimonio segreto" samt Miss Worldsworth i "Albert Herrig" på Det Kongelige Teater i Köpen-

Sångare

hamn. Hon har också medverkat i Benatzkys "Vita Hästen" och Hervés "Lilla Helgonet" på Arbisteatern i Norrköping. På Folkoperan har Karin sjungit Frasquita i "Carmen" och på Kungl. Operan Anna i "Muntra fruarna i Windsor" där hon i höst gör Papagena i "Trollflöjten". Karin är också kyrkosångerska och utsågs 1995 till Månadens Artist i Göteborgs Domkyrka. Stipendier: Frimurarorden i Göteborg, Ceciliaklaven, Wilhelm och Martina Lundgren, Lasse Lönn Dahl, Crafoordska stiftelsen, Konstnärnämnden. Sånglärare: Stina Tornberg, Birgitta Bergström och Rut Jacobsson.

Göran Eliasson Hurtige Hugo, Konstnären Psyk

Tenor. Född i Stockholm. Utbildad vid Operahögskolan. Säsongen 95/96 sjöng han Cassio i "Otello", Norman i "Hemsöborna", Don Ottavio i "Don Giovanni" på Folkoperan. Göran sjunger regelbundet tenorpartierna i oratorier av bl a Händel, Haydn, Mozart, Schubert, Britten och Puccini med de stora orkestrarna i Sverige. I Nordisk Kammaroperas regi har han sjungit Rodolphe i "La Bohème" och Tamino i "Trollflöjten". På Vattenfestivalen 1993 gjorde han Flundreprinsen i barnoperan "Låt mig simma fri" av Orbelli, som även givits ut på skiva. Vintern 1997 sjöng han Jaquino i Beethovens "Fidelio" och Fångvaktaren i "Fången" av Luigi Dallapiccola på Norrlandsoperan. Andra engagemang har varit Karon i operan "Orfeo" av Luigi Rossi på Drottningholms slottsteater, "Masterclass" på Dramaten, Fenton i Verdis "Falstaff" på Malmö Musikteater. Göran medverkade första gången vid Vadstena-Akademien 1995 som tonsättaren Knut Håkansson i Ture Rangströms "Då brann den fördärliga elden". Stipendier: Konstnärnämnden, Crafoordska stiftelsen m fl. Sånglärare: Christer Solén.

Clara Bystrand Napoleon, Fröken Trygg

Sopran. Född och uppvuxen i Sandviken. Sjöng där både i kör och som solist samt spelade violin i orkesterföreningen. Clara har studerat språk och musikvetenskap vid Stockholms och Uppsala universitet och gått på Operastudio-67. 1992-96 elev vid Operahögskolan. 1994 gjorde hon Tatjana i "Eugen Onegin" på Dalateatern i Falun. 1996-97 sjöng hon Donna Anna i "Don Giovanni" på Folkoperan i regi av Peter Stormare. 1996-1998 sjöng hon Micaela i "Carmen" på Folkoperan. Våren 1997 Prinsessan i Kungl. Operans produktion av "Mästerkatten i stövlar". Hösten 1997 gjorde Clara Pamina i Malmö Musikteaters uppsättning av "Trollflöjten". Efter "Tokfursten" väntar rollen som Leonora i "Trubaduren" vid Åbo Stadsteater. Stipendier: bl a Sandrews stiftelse, Jönssons minnesfond, Kungl. Musikaliska Akademien, Crafoordska stiftelsen, Drottningholmsteaterns vänners stipendium. Sångpedagog: Professor Birgit Stenberg.

CD-inspelning

Tokfursten spelas under hösten 1998 in på CD av Caprice Records AB, Kjell Söderqvist (Rikskonserter), i samarbete med Sveriges Radio P2. Ljudproducent Michael Engström.

Om inre rum och yttre

Trefaldighetskyrkan, även kallad Sjukhuskyrkan. Byggnaderna inhyser idag Vadstena Folkhögskola och Vadstena-Akademiens kansli.

Vi tänker oss en vandring. Den börjar i staden Vadstena och leder rakt in i vårt dramas innersta kärna: Tokfurstens eget inre rum.

Vadstens historia handlar om själars kamp. Klostret har funnits där sedan urminnes tider och hospitalets historia är nästan lika gammal.

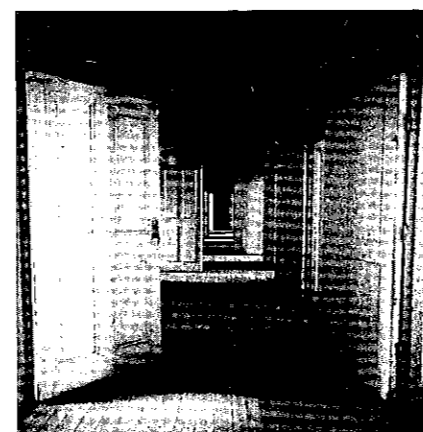
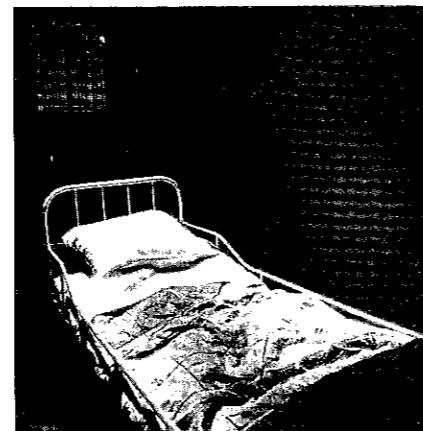
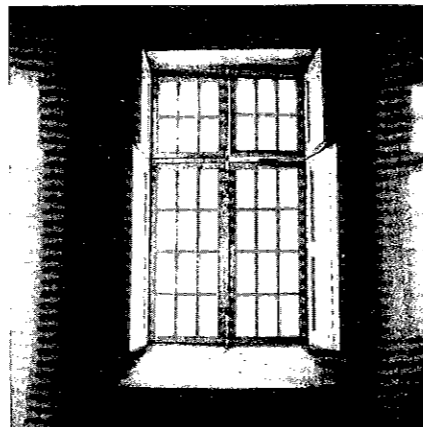
Man kan se hela staden som ett rum: uråldrigt vackert, med murar tunga av minnen och med luften tjock av andlighet... med Vättern som en ständigt gäckande, glittrande fond.

Vi går mot slottet. Där ligger det, i stadens kärna, omgivet av vatten. Vi går upp för de nötta trappstegen av sten, in i stora bröllopssalen. Ett sådant vackert rum! Underbara proportioner, stor rymd, djupa fönsternischer. Och där utanför, Vätterns blå...

Men har inte rummet också något skrämmande över sig? Dessa tjocka murar, kan de inte övermanna en ensam själ? Detta slott är även ett fängelse. Eller ett mentalsjukhus, med väl låsta dörrar, där vi alla är instängda, osäkra om vårt dramas utgång.

Tokfurstens värld begränsas av andra väggar. Kanske är schizofrenin också som ett rum, där han stigit in när verkligheten blivit för outhärdlig. Under hans blick transformerar sjukhusrummet, de solida väggarna löses upp och lämnar plats för andra bilder...

Marika Feinsilber
Scenograf

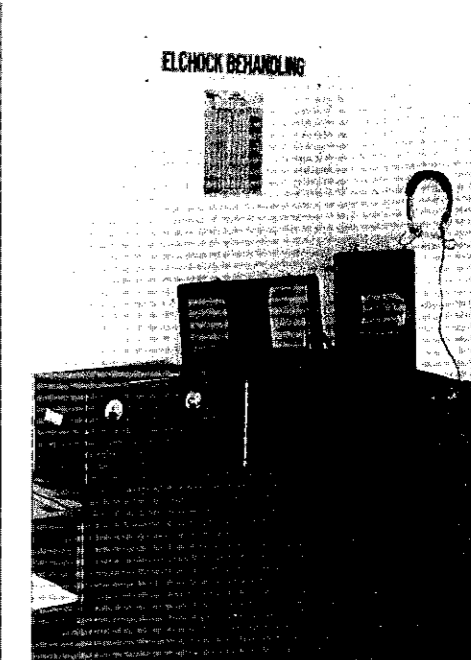
Mentalvård i Vadstena

"Cox" svängstol från början av 1800-talet.

Utensilier för insulincoma-behandling. Omkring 1920.

De första elchocksapparaterna. Fr. v modell 1930, -40 och -50.

Vadstens sjukvårdstradition har gått obruten sedan medeltiden. Genom klostrets försorg fick staden ett Helgeandshus i början av 1400-talet, vilket till stor del kom att bli ett härbärge för pilgrimer.

Detta ledde till att den rike affärsmannen Mårten Nilsson "Skinnare", vars känsla för de nödlidande och sjuka som ej kunde beredas plats på Helgeandshuset, var stor. Genom att avsätta en summa pengar till en "from" stiftelse lade han grunden till den sjukvårdsverksamhet som alltjämt bedrivs inom området strax intill Mårtens hus, numera dock i andra lokaler och former.

De vårdformer som förekom i de små trähusen var enklare huskurer, bad och kroppslig behandling. Efter hand har tillförts såväl

kunskaper som resurser och olika behandlingsmetoder. Detta speglas i Hospitalmuséet som är inrymt i den byggnad som togs i bruk 1757 och fick heta "Stora Därhuset". Här ges idag en samlad bild av vården från medeltid till nutid i form av text, fotografier och föremål.

Sven-Ola Svensson
Föreståndare för Hospitalmuséet

Hospitalet och Trefaldighetskyrkan

Ett stenkast från Klosterkyrkan, just utanför kyrkogårdsmuren, ligger Trefaldighetskyrkan (bilden s.20). De sjuka och fattiga fick gå upp för

den mycket branta trappan för att komma till kyrkorummet; under detta låg köket. Kyrkan invigdes den 7 oktober 1750, en betydelsefull dag för Vadstena. Borgarna sköt salut och på kyrkogården brann bloss. Biskopen och landshövdingen deltog i ceremonin. Platsen besöktes år 1761 av kung Adolf Fredrik och drottning Lovisa Ulrika tillsammans med sina barn Gustaf (senare Gustaf III, teaterkungen), Fredrik Adolf, Karl och Sofia Albertina.

De vackra, vita flyglarna, som inramar Trefaldighetskyrkans gård, fick sitt nuvarande utseende 1861. De användes som sinnessjukhus långt in på 1900-talet.

Idag har musiklinjen vid Vadstena folkhögskola sin undervisning här. På somrarna flyttar Vadstena-Akademierna in i lokalerna, som med sina tjocka stenväggar är idealiska för sångarnas och instrumentalisternas övningar.

Founded by the Earl of Harewood
Editor 1953-86 Harold Rosenhalt, OBE

Opera

The staging by Nils Spangenberg made this a concentrated, complete piece of music drama - confirming that the summer Academy at Vadstena remains one of the most important platforms for the renewal of opera in Sweden.

Åsa Mälhammar, Opera, London.

OPERA NEWS

70 Lincoln Center Plaza
New York, NY 10133-0023

Unander-Scharin's writing is so assured that it was difficult to believe this was his first full-length opera...excellent cast of young Swedish singers.

Brian Kellow, Opera News, New York.

Orpheus

"Tokfursten" ("Fürst des Wahns") ist bereits das 16. Auftragswerk... - ein beispielloses Zeugnis von Mut und Risikobereitschaft... Den anspruchsvollen stimmlichen Aufgaben wurde das junge Ensemble bewundernswert gerecht, doch ist die (letzte Reserven abverlangende) darstellerische Intensität, die Nils Spangenberg's temporeiche Inszenierung von den Sängern forderte, in gleichem Maße herauszustellen.

Bernd Hoppe, Orpheus, Berlin

Vadstena Tidning

Mats Persson är en härligt spelande och sjungande Tokfurste och tog alla med storm. Lika övertygande är Anna Larsson som kuratorspraktikanten. Hennes mezzo har intensiv och tät klang och en härlig höjd. ...Återigen noterar jag att Vadstena-Akademien lyckas på ett underbart sätt att presentera ett nytt svenskt verk av hög klass.

Rolf Lindeborg, MT/VT

ÖSTGÖTA Correspondenten

Intensivt laddade scener - valörrikt stämningmåleri

Man frapperas av hur väl denna musik målar stämningar och känslotillstånd, också när i slutet av andra akten en koralliknande sång, först unison och så i stämmor, får ge uttryck åt en ljus livstro. ...Fint ensemblespel och verkningfulla regigrepp kännetecknar också föreställningen.

Per-Olov Backman, Östgöta Correspondenten

Norrköpings Tidningar

Tokfursten med angeläget budskap
Genom ett starkt sceniskt agerande i operan, genom emotionellt laddad sång tränger sig frågorna om sargade medmänniskor allt djupare in i lyssnaren...Operan Tokfursten har ett angeläget ärende till alla som vill slå vakt om människovärdet och personlig integritet. Operan har ett allvarligt ämne men det rättframma enkla språket och inslag av förlösande humor, gör den till ett publikvänligt verk. Ett gyllene inspelningstillfälle för svensk TV!

Reidar Summerstam, Norrköpings Tidningar

Radiorecension

I boken använder Elgard Jonsson ett rakt och enkelt språk blandat med många starka lyriskiska bilder. Det blir tydligt - samtidigt som vi anar en del av den värld Tokfursten lever i. Unander-Scharin använder samma medel. Ett musikaliskt vildsint kaos står bredvid en lugn och harmonisk lyrisk musikvärld...Det är imponerande att Unander-Scharin lyckas gestalta denna mångfacetterade värld så bra... Tokfursten själv sjungs av Mats Persson...som alltid utstrålar ett visst butter allvar...hans baryton har ett stort uttrycksregister vilket verkligen behövs. Han kontraras av den terapeut som hjälper honom ut ur den förvirrade världen. Mezzon Anna Larsson sjunger rakt och obändigt - så torde den personen ha varit för att lyckas.

Per Feltzin, Sveriges Radio, Kulturnytt

Göteborgs-Posten

VÄSTERSKES HÖRÖNDNING

Övertygande Tokfurste

...Tokfursten är hemsk, komisk, brutal, hoppfull, man kan inte värja sig. Partituret är inte problemfritt men i föreställningen, regisserad av Nils Spangenberg, finns scener vars beröringskraft kan jämföras med Stockholmsoperans legendariska Wozzeck...Att Unander-Scharin utformar rollerna nyausarat och genuint sångbart förvänar inte - detta är faktiskt ett verk fullt av sångarprakt!... Där när samspelet mellan Tokfursten, barytonen Mats Persson, och Gud Moder, mezzon Anna Larsson, vokala höjder - här sjungs makalöst...En sida av Tokfursten är att bok och opera fungerar som polemiska inlägg mot traditionell psykvard. Men även utan att ta ställning i denna debatt grips man och skakas av Unander-Scharins opera. Vadstena befäster sin position som den svenska operasommarens brännpunkt.

Per-Anders Hellqvist, Göteborgs Posten

Ett balansnummer vid en gräns där man rör vid något starkare

Musiken rör sig smidigt mellan olika verkligheter, och ger på ett suveränt sätt liv åt Tokfurstens döda men vaknande inre... Detta är något så ovanligt som en sångbar svensk samtidsopera, mycket sångbar till och med. Vokalisterna lever sina roller, Mats Persson har tyngden som krävs för att göra sin förvirrade yngling trovärdig och mötet med Gud Moder, Anna Larssons helande mezzo, blir något av det mest gripande jag sett i modern svensk opera... Jag vill varmt rekommendera denna stora händelse i svenskt musikliv, inte bara för redan operafärlsta och folk med intresse för psykologi, utan för alla som vill uppleva en angelägen musikdramatik som balanserar vid en gräns där man rör vid något starkare.

Matti Edén, Kvällsposten

SVENSKA DAGBLADET

Dragkampen mellan Tokfursten och Gud Moder hör till det mest skakande som skrivits för opera

Andra aktens dragkamp mellan henne (Gud Moder) och Tokfurstens sviktande livsvilja utvecklas till något av det mest skakande som skildrats i svensk operalitteratur och finaste som komponerats... Det var ett snilledrag av idégivaren och regissören Nils Spangenberg att låta läkare och patienter gestaltas av samma sångare, och vilket sångarlag sedan och diskret regi!...Dennes (Carl Unander-Scharins) sensationella utveckling... till en ironisk och medkännande musikdramatiker i främsta ledet ger anledning till en reflektion om beställarnas ansvar.

Carl-Gunnar Ahlén, Svenska Dagbladet

EXPRESSEN

Operalibrium

In i denna rödrosa skog av hibernal, antihistamin, flumodal etc kastas Tokfursten likt en medeltida mysteriesspel-Envar. Mats Persson är både en hippie- och Kristusgestalt som med kongenial basbaryton sjunger om att han vill träffa Gud Fader... Under 1960-talet - det vill säga när Tokfursten gick in i mörkret - gällde välfärd och framtidsoptimism, med skyggappar mot en omvärld som var okänd och skrämmande... Vi lever fortfarande under 60-talets ok. Därför, inte minst, är Tokfursten en viktig opera.

Torbjörn Eriksson, Expressen

AFTONBLADET

Vansinnets röster

Tonspråket må vara modernistiskt, men den musikaliska skönheten, dessa spröda, vackra klanger som tycks förlåta de intagnas själsliga röra, ställer inga hinder mellan scen och publik...Regi, koreografi och scenografi smälter samman och försöker sätta ut gränsen mellan förnuft och vansinne.

Claes Wahlin, Aftonbladet

DAGENS NYHETER.

Märklig talang för opera

Unander-Scharin...dokumenterar sin märkliga talang för att skriva opera. Här i ett sinnrikt musikaliskt rollspel av skaldmodell, ledmotiv, buffamoment (den lyckliga personans elchockensemble), skönt giftig lyrik (Eldfågeln's lockrop från Stenskogens hibernalrike) och absurda funktionärsporträtt... Storartat spel här och genomgående av Mats Persson som från sin kungaposition långsamt sjunker ner i fosterställning... Sammanfattningsvis menar jag att ämnet för "Tokfursten" inte är konstruerat utan privat och därför centralt humant. Av de uttolkade artisterna måste det behandlas med den sensibilitet och subtilitet som Barbro Sandin måste ha uppbådat i sitt terapibete.

Leif Aare, Dagens Nyheter

Sätermodellen som opera en omskakande upplevelse

Sammantaget är Tokfursten även som opera en kraftfull satir. Verkligheten har väl sällan hamnat i så intimt förhållande till dikten som i detta nya svenska musikverk.

Seth Karlsson, Falu Kuriren

SYDSVENSKA DAGBLADET

En seger för alla inblandade

Vem är klok? Vem är galen?...Av med tofflor, på med vita träsor, en ny kroppshållning och vips är token en maktfullkomlig sjuksköterska eller en ickelyssnande överläkare... Tokfurstens stora aria åckompanjeras av en ensam fiol - konsertmästaren Dorota Siuda spelar så vackert att hjärtat vill brista...Regissören Nils Spangenberg och scenografen Marika Feinsilber har tillsammans med en uppscendeväckande helguten ensemble skapat en föreställning som håller en fastnaglad och ibland får tårarna att stiga i ögonen...Mats Persson gör en självlysande insats i titelrollen.

Eva Redvall, Sydsvenska Dagbladet

SPECIALFASTIGHETER

Specialfastigheter Sverige AB erbjuder offentliga myndigheter över hela landet anpassade lokaler med effektiv fastighetsförvaltning i långsiktiga förhållanden.

**Slottet, 582 28 LINKÖPING
Tel 013-24 92 00 Fax 013-10 01 33**

Elgard Jonsson
psykolog,
författare till
boken Tokfursten

Innan ljuset är mörkret. I min barndom var det oftast natt, men irrbloss gav foten kraft för ett steg till. Folkskollärare Kjell, kunskap, böcker och idrotten gav näring, men själens mörker fick större makt för varje dag. Sommaren 1967 var natten fullbordad, irrblossens syntes alltmer sällan. Elden slocknar.

Vintern 1973 klev kuratorspraktikanten Barbro Sandin in under min galna stjärnhimmel, berättar en saga av sanning.

Efter många års hårt arbete är jag äntligen fri från min galna himmel. Jag arbetar i skogen, prövar städryket m.m, läser in grundutbildning för universitet under sjuttioåret. Därefter psykologutbildning i Uppsala samt tio år i yrket. En glädje att få tända ljus för andra människor, som vandrat vilse. Barndomens dröm att få en bok utgiven besannades, därefter teateruppsättning av densamma i Falun. Så denna operaföreställning i Vadstena. En glädje och stolthet – då ett av barndomens ljus hette Jussi Björling.

Nils Spangenberg
regissör

Efter musikgymnasium och musikvetenskapliga studier vid Stockholms universitet, anställd i Kgl. Operans kör 1976. Därefter sångsolistlinjen vid Musikhögskolan och musikdramatisk utbildning vid Teater- och operahögskolan i Göteborg. 1981-88 arbetade han som sångare, producent, regiassistent samt regissör vid Stora teatern i Göteborg. Därefter verksam som regissör vid Kungl. Operan, Drottningholms slottsteater, Confidencen, Värmlands musikteater, Musik i Dalarna, Musik i Väst, Skansens sommaropera, Piteå kammar- och kyrkoopera.

Nils har regisserat vid Vadstena-Akademien fem somrar och varit idégivare till de på Vadstena slott uruppförda operorna "Line of Terror/Judith och Holofernes" av Ian McQueen och nu senast "Tokfursten". Sedan 1989 är han frilansande regissör och högskoleadjunkt i scenframställning vid Operahögskolan i Stockholm. Han har satt upp ett flertal moderna verk såväl som en rad barock- och Mozartoperor och verk ur 1800-tallets operalitteratur. 1995 och 1996 var Nils "creative designer" för Nobelbanketten i Blå hallen. Våren 1998 regisserade Nils Spangenberg urupförandet av Carl Unander-Scharins opera "Lysistrate".

Magnus Carlbring
poet, librettist

Studier i litteraturvetenskap, filmvetenskap och idéhistoria vid Stockholms universitet 1984-88. Magnus debuterade som författare 1985 med diktsamlingen "Lit de Parade" på Wahlström & Widstrand Bokförlag AB. På samma förlag har han sedan utgivit "Svarta hål" (1986), "Folk i centrum" (1988), "Kärleken" (1991) och "Sandlott" (1997). Med den långa prosadikten "Staden och dess invånare" (Tidningen Vi, nr 1/2 1998) fick Magnus Carlbring pris i Kultur Stockholms tävling Bästa Stockholmskildring. Han har även skrivit dramatik, bl a "Stranden" (1990) och "Gräsklipparen" (1992) som iscensatts av den fria gruppen Teater Alma, vilka även gjorde en uppsättning av Federico Garcia Lorcas "I Bernarda Albas Hus" (1997), i ny bearbetning av Magnus Carlbring. I och med "Tokfursten" 1996 gjorde han debut som librettist och har sedan dess även skrivit librettot till Carl Unander-Scharins opera "Lysistrate". För närvarande arbetar Magnus med ett nytt verk för Vadstena-Akademien tillsammans med kompositören Reine Jönsson. Vid sidan av sitt författarskap har Magnus Carlbring varit verksam som lektor åt Wahlström & Widstrand, samt arbetat som skrivlärare på Sundbybergs Folkhögskola.

Michael Bartosch
dirigent

Bördig från Malmö. Michael är utbildad violinist och har tagit diplom i dirigering vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Han är flitigt engagerad av de flesta svenska orkestrar och operahus, och har framträtt på bl a Drottningholms slottsteater, Göteborgs Operan, Folkoperan och Malmö musikteater. Pristagare vid Operans stora dirigenttävling -97. Säsongen 98/99 återvänder han till Kungl. Operan och dirigerar bl a Puccinis "Madame Butterfly". Michael har framträtt med en rad europeiska orkestrar. Närmast är han engagerad av Ensemble Modern för en konsertturné i Paris. Vid Vadstena-Akademien har Michael tidigare dirigerat Donizettis "Det lyckosamma sveket" samt urupförandet av "Tokfursten". Stipendier: Crusellstipendiet, Kungl. Musikaliska Akademiens utlandsstipendium (2 ggr).

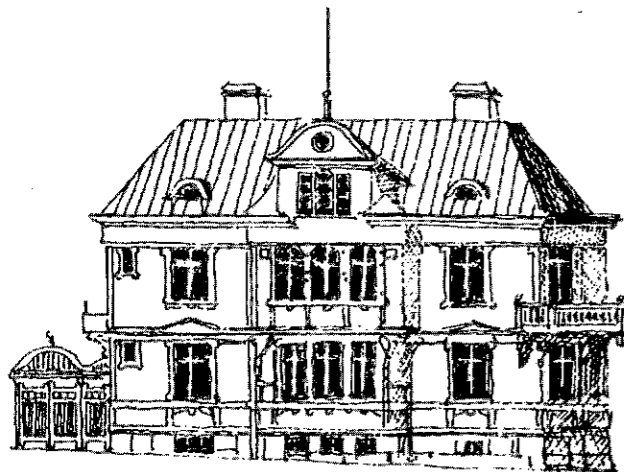
Olof Boman
dirigent

Född och uppvuxen i Umeå. Utbildad vid kyrkomusikerlinjen på Musikhögskolan i Piteå och dirigentklassen vid Musikhögskolan i Stockholm. Olof har dirigerat "Rövarna" av Offenbach på Norrlandsoperan och gjort en Polenturné med Musica Vitae. Han har studerat orkesterdirigering för prof. Kjell Ingebreten och kördirigering för prof. Anders Eby. Läsåret 98-99 avslutar han sina diplomstudier i orkesterdirigering för prof. Jorma Panula vid Musikhögskolan i Stockholm. Stipendier: Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Kungl. Musikaliska Akademien, Västerbottens kulturstipendium. Stina och Erik Lundbergs stiftelse (Kungl. Musikaliska Akademien).

PENSIONAT SOLGÅRDEN

BED & BREAKFAST * RUM & FRUKOST

Bo bra –
i unik miljö!

Tel/Fax: 0143-143 50
Adress: Strågatån 3, 592 30 Vadstena (Nära Rödortnet)

Marika Feinsilber

Scenograf och kostymskapare

Marika har studerat vid Central School of Art and Design i London, Dramatiska Institutet i Stockholm samt V.S.M.U. (statlig scenografutbildning) i Bratislava, Slovakien.

Hon har gjort scenografi och kostym till ett 40-tal uppsättningar, bl a som anställd vid Upsala Stadsteater i tre år. Idag är hon frilans och arbetar både med fria grupper och på institutioner runt om i landet. Marika har arbetat mycket med barn- och ungdomsteater, t ex Teater Aurora, Fri-teatern, 4:e teatern och Skaraborgsteatern, men även med modern dans tillsammans med koreografen Kajsa Giertz. Hon har gjort kostym till flera stora uppsättningar i Göteborg och Malmö, t ex Ronny Danielssons "Spelman på taket" på Storan. 1996 arbetade hon med Nobelfesten och under 1997-98 gjorde hon scenografi till bl a Västerbottensteaterns "Peer Gynt" samt till Operahögskolans "Stackars Matros" och "Skenet bedrar".

Carolina Wolff

Scenografiassistent

Uppvuxen i Vadstena. Fil. kand. i musikvetenskap samt litteraturvetenskap, kulturstudier, dramatik och konstvetenskap. Drama och konstutbildning på Blekinge läns folkhögskola. Förutom sju somrar vid Vadstena-Akademien, som bl a scenografiassistent och scentekniker, har Carolina arbetat som scenografiassistent och inspicient för Huddinge församlings "Carmina Burana" 1994, produktionsassistent för Tensta Teaterensemble "Våldets tid" 1995 samt scenografiassistent vid Operahögskolans projekt "Stackars Matros" och "Skenet kan bedra" 1998. Stipendier: Vadstena-Akademiens vänners stipendium. Stina och Erik Lundbergs stiftelse (Kungl. Musikaliska Akademien).

Kajsa Hilton-Brown

Scenografiassistent

Uppvuxen i Uppsala. Kajsa har studerat Bild och form på Wiks folkhögskola och på Konstfack, Institutionen för inredningsarkitektur och möbelformgivning. För närvarande studerar hon vid Danmarks Designskole på Institutionen för scenografi. Kajsa har medverkat som scenografiassistent på Boulevardteaterns uppsättning av "Den Girige", "Blod" på Dramatiska Institutet, "Top Dogs" på Orienteatern och Vadstena-Akademiens "Tokfursten". Kajsa Hilton-Brown gjorde sitt första egna scenografiuppdrag våren 1998 i och med Dramatiska Institutets "Passionsdrama" i tunnelbanan i Stockholm. Stipendier: Stina och Erik Lundbergs stiftelse (Kungl. Musikaliska Akademien).

28

Miljövänligt med omsorg!

Vi bygger hyreslägenheter vid Vätterns strand, unikt läge, med ekologiska och miljövänliga material och lösningar.

Kontakta oss om Du är intresserad av att bo i Vadstena eller om Du vill ha mer information.

Tel. 0143-314 50
Fax 0143-314 54
E-mail: ekologi.byggarna@mbox200.swipnet.se
www.secedo.se/ekologibyggarne/

EKOLOGI BYGGARNA

Anna Wemmert Clausen

Ljussättare, SLF

Anna kommer från Skivarp i Skåne. Hon är utbildad på Dramatiska Institutets teaterteknikerlinje. Efter tre år på Unga Atalante frilansar hon i Göteborgsregionen som ljussättare och tekniker. Anna har arbetat på bl a Skaraborgs länsteater, GöterborgsOperan, Älvsborgsteatern, Östgötateatern samt hos ett antal fria grupper i Göteborg. Hon har även turnerat med dansgrupper som Kompani Raande-Vo, Modern Jazzensemble, Rubicon och Åsa Gustafsson. Förutom i Carl Unander-Scharins "Tokfursten" har Anna medverkat som ljussättare vid Vadstena-Akademien i Reichardts "Andarnas ö", Ferdinando Paërs "Mjölarna", Staffan Mossenmarks "Fru Björks öden och äventyr" och Donizettis "Det lyckosamma sveket".

Nina Juliadotter

Ljusassistent

Sedan 1996 frilansar Nina Juliadotter som ljusstekniker, belysningsmästare och ljussättare. Vid Vadstena-Akademien har hon tidigare medverkat som ljusassistent i Ivar Hallströms "Liten Karin" som spelades i Kalmar 1997. För övrigt har hon varit engagerad vid bl a Folkoperan och diverse festivaler. För närvarande arbetar Nina Juliadotter på Ljusfirman Lightmen i Stockholm.

Staffan Jennehov

Regiassistent

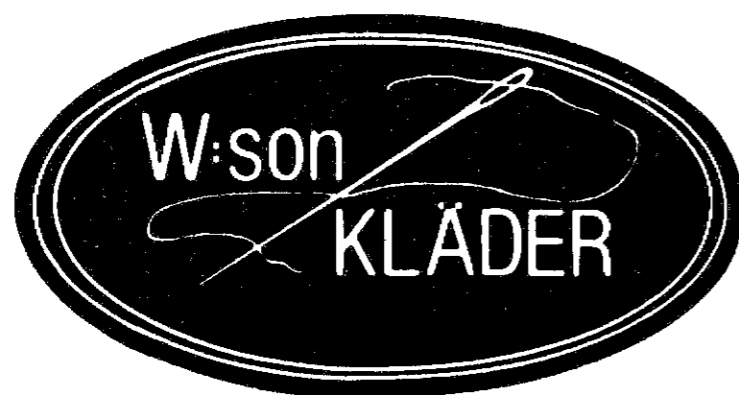

Utbildad sångare vid Operahögskolan i Stockholm, 1995. Staffan har bl a sjungit Papageno i "Trollflöjten", Guglielmo i "Cosi fan tutte", Perraschetto i "La fedelta premiata" samt Pedrillo i "Enleveringen ur Serailjen". På Malmö Stadsteater 1992 gestaltade han Marcos i Jonas Forssells opera "Riket är ditt", som hade sin urpremiär på Vadstena-Akademien året före. Staffan har sjungit på Malmö Musikteater, Drottningholms Slottsteater, Folkoperan, Confidencen, m fl scener runt om i landet. 1996 sjöng han Remendado i "Carmen" och året därpå gjorde han Pantalone i Prokofievs "Kärleken till de tre apelsinerna" på Folkoperan. I år har han sjungit Don Cluncar i Offenbachs "Rövarna" samt regisserat följetongsoperan "Katedralen" på Norrlandsoperan.

Nyttigt, snabbt och gott!

29

Välkomna till butiken för den klädmedvetne mannen
Storgatan 22, Vadstena, tel. 0143-101 08

Åsa Unander-Scharin Koreograf

Utbildad vid Danshögskolan i Stockholm. Skapar nya dansverk. Hon medverkar även i utvecklingen av ett datorstött program för koreografisk bearbetning vid Kungl. Tekniska Högskolan i Stockholm. Hennes dansverk har framförts på bl a Dansens Hus, Moderna Dansteatern, Dansstationen och Nobelbanketten samt i Finland och Danmark. Under våren 1998 har Åsa arbetat med "Ögonblick ur Orfeusmyten - digitala dansverk" med premiär på Internet samt "åtta Rörelsemelodier" som framförts under vetenskapsfestivalen på Stockholms universitet och inom projektet "Staden som scen". Åsa medverkar för fjärde gången som koreograf vid Vadstena-Akademien. Stipendier: Sollentuna Kommun kulturstipendier, Carina Ari-stipendiet, Konstnärnämndens konstnärbidrag, Stockholms stads kulturpris och A. Sandrew.

Therèsia Schütz Maskör

Therèsia har arbetat med mask och peruk sedan 1988 och har gått som elev hos Robin Karlsson. Hon har bl a arbetat med "The Phantom of the Opera" på Oscarsteatern 89-91, Kungl. Operans uppsättning "Solitär" i USA, "La Bohème" på Musikteatern i Värmland samt "Don Giovanni" och "Flygande holländaren" på GöteborgsOperan. Hon arbetar också med musikal och dramateater, bl a på Svensk Form i Skövde och Länsteatern i Örebro. 1996 gjorde Therèsia mask till "Haren och vråken", "Kabarett Verboten" och "Hittebarnet", 1997 "Det susar i säven" på Östgötateatern. Vid Vadstena-Akademien har Therèsia medverkat som maskassistent i Reichardts "Andarnas ö", Mossenmarks "Fru Björks öden och äventyr", Donizettis "Det lyckosamma sveket" och Dittersdorfs "Spöket med trumman", samt förutom till "Tokfursten" ansvarat för mask och peruk till Ture Rangströms "Då brann den fördärliga elden" 1995.

Annette Sjöholm Maskörassistent

Annette började 1993 som scentekniker i Skövde på uppsättningarna "Chicago", "Me and My girl" och "Cabaret". 1995 började hon som perukmakarelev hos Robin Karlsson och Kristina Eriksson på Scenisk Form i Skövde. Vid Vadstena-Akademien har Annette Sjöholm medverkat som maskörassistent i Donizettis "Det lyckosamma sveket", Carl Unander-Scharins "Tokfursten" och Dittersdorfs "Spöket med trumman". Andra engagemang som maskörassistent har varit på Norrlandsoperan i "Candide" och "2 x Puccini" och i "Andrea Chénier" på Musikteatern i Värmland.

Tanja Kaitaniemi Konsertmästare, violinsolist

Bördig från Nurmo, Finland. Tanja är utbildad vid Musikerlinjen på Musikhögskolan i Stockholm. 1996 gjorde hon en sommartermin vid Bloomington School of Music, Indiana University, USA. Sedan hösten 1997 har Tanja fast tjänst i Norrköpings Symfoniorkester. Det här är hennes tredje sommar vid Vadstena-Akademien. Stipendier: Helge Ax:son Jonsson. Violinlärare: Henryk Kowalski, Semmy Stahlhammer.

Lise-Lotte Axelsson Musikalisk instuderare

Född i Västervik. Utbildad pianopedagog vid Musikhögskolan i Stockholm där hon även erhållit solistdiplom. Hon har genomgått repetitörsutbildning på Operahögskolan i Stockholm samt bedrivit solistiska studier i London. Förutom sitt fasta arbete på Operahögskolan i Stockholm har Lise-Lotte det senaste året engagerats vid bl a Vita-fru festivalen i Estland, svenskt romansprogram i Paris, CD-inspelning av Rosellsången samt arbetat som instuderare i "Carmen" vid Norrlandsoperan. Denna sommar medverkar hon för nionde gången vid Vadstena-Akademien. Stipendier: Kungl. Musikaliska Akademiens utlandsstipendium (2ggr), British Council m fl.

Eric Skarby Musikalisk instuderare, synthesizer

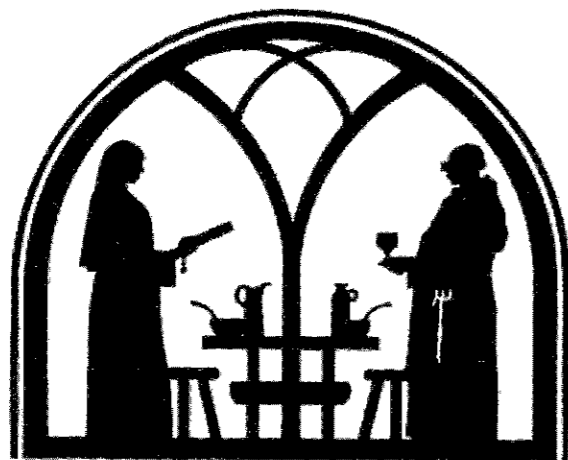
Bördig från Uppsala. Huvudsaklig utbildning från pianoklassen vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, där han vid examen belönades med förtjänstdiplom. Eric är som pianist och repetitör inriktad på vokalområdet, Liederbegleitung samt kör- och operaverksamhet. Han har även solist och kammarmusikuppdrag. Han har gjort ett flertal inspelningar för radio och TV samt medverkat vid CD-inspelningar. I övrigt har Eric arbetat med Radiokören, Eric Ericsons kammarkör, "Kristina från Duvemåla" och "Masterclass" på Dramaten. I höst är han anställd på Kgl Operan i Stockholm som repetitör och orkestermusiker. 1998 blir hans femte år vid Vadstena-Akademien. Stipendier: Kungl. Musikaliska Akademiens stora utlandstipendium, Gottfrid Boon-stipendiet, Vadstena-Akademiens vänförenings stipendium.

Vadstena
Klosterhotel –
en levande
del av
Sveriges
historia!

Ett komplett
konferens-
och turist-
hotell med
fullständiga
rättigheter
och besöks-
vänliga
priser.

Stora
hotellrum med
hög standard
i historisk
miljö.

VADSTENA KLOSTERHOTEL

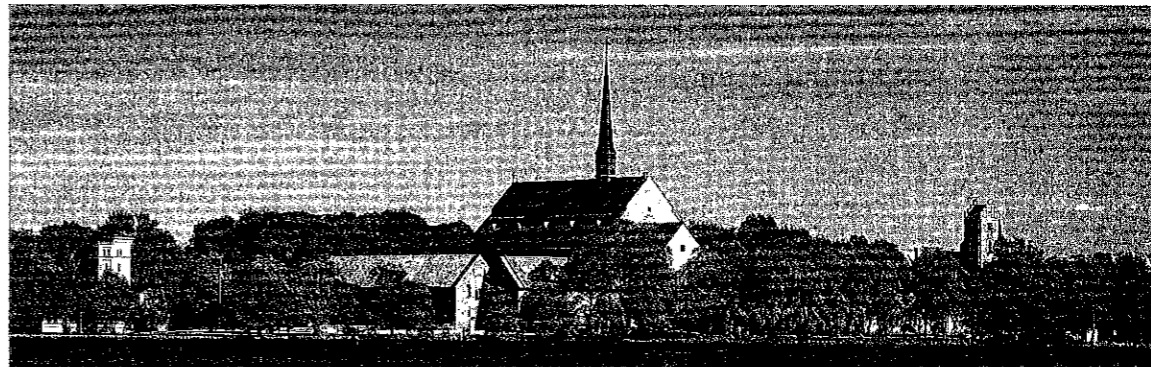
Klosterområdet, 592 30 Vadstena
Tel. Reception 0143-315 30, Restaurant 0143-130 00
Fax 0143-136 48

Dagens rätt
eller à la carte
till Vadstenas
bästa priser
serveras i
munkarnas
gamla kloster.

Här finns
en av
landets
förmånsta
vinkällare!

Bada i kristall-
klara Vättern
från hotellets
brygga!

Följ med på
lyxig båttur med
hotellets Princes 46!

Alla som sett Vadstena från Vättern säger att det är stadens vackraste sida. Nu är också vi på väg dit.

Vårt uppdrag är lite speciellt. Vi ska förvandla ett sjukhusområde till ett levande och attraktivt område för bostäder, service, förvaltning och företagande. När allt är klart finns vi inte mer.

Nu har vi kommit så långt att det är dags att förlänga Vadstenas vackra strandlinje mot Vättern.

Norr om klosterområdet bereder vi plats för bostäder och sjukhem. Resultatet kommer att bli ett av Vadstenas mest attraktiva områden med närhet till Vättern och fem minuters promenadväg till centrum.

**Kontakta oss
så får Du veta mer!**

Klosterledsgatan 13, 592 32 VADSTENA
Tel 0143-119 80, Fax 0143-136 06

Anders Hörling Ljuddesign

Anders är frilansande ljudtekniker. Han arbetar mest med spelfilm, senast med "Tic tac", "Kvinnan i det låsta rummet" och "Zingo". Anders Hörling har arbetat med Carl Unander-Scharin vid ett flertal tillfällen tidigare, bl a med "Mannen på slutningen", "Figurer i ett Landskap" och senast "Lysistrate".

Susanna Eriksson Kostymateljéchef

Chef för Vadstena-Akademins kostymateljé sedan 1992. Susanna är bosatt i Vadstena där hon har eget skrädderi. Hon är utbildad herrskräddare på S:t Görans gymnasium i Stockholm, där hon erhöll sitt gesällbrev 1987. På Dramatiska Institutet i Stockholm har hon studerat teaterkostymens historia för Mathias Claeson, Inger Zielfelt och Börje Edh samt korsettsömnad för Britta Marcks von Würtemberg. Sedan 1986 har Susanna designat och tillverkat kostym åt bl a Teatergruppen Strålarna, Komedigruppen och Motala Musikskola. För Vadstena turistbyrå har hon skapat guidernas kostymer samt historiska dräkter till nattvandringarna på Vadstena slott. Senast har hon varit skräddare vid Västerås Sinfoniettas uppsättning av "Così fan Tutte" och "Marie Antoinette" på Folkoperan.

Sebastian Lindholm Scenmästare, inspicient

Uppvuxen i Vadstena. Utbildad vid KTS i Katrineholm och Göteborgs Universitet samt Chalmers Tekniska Högskola. Till hösten tar han sin fil. mag. i fysik med specialinriktning mot mikrodatorvetenskap och programmering. Vid Vadstena-Akademien har Sebastian tidigare medverkat i "Mjölarna" (-93), "Fru Björks öden och äventyr" (-94), "Det lyckosamma sveket" (-95), "Tokfursten" (-96) och "Liten Karin" som uppfördes i Kalmar 1997. Sebastian har även arbetat med artisten Åsa Gustafssons shower i Göteborg samt den dåvarande gruppen Kompani Raande-Vo från Örebro.

Professor Anders Wiklund konstnärlig ledare

Född i Söderhamn men nu bosatt i Göteborg. Han studerade piano, komposition och dirigering 1956-64, har läst musikvetenskap vid Göteborgs universitet samt tagit tandläkarexamen vid Umeå universitet. Sedan 1985 undervisar han i editionsteknik och musikhistoria vid Göteborgs universitet. 1991 disputerade han på en avhandling om E Brendlers opera "Ryno", som han även dirigerade i en konsertversion med Göteborgs symfoniorkester. 1996 blev han adjungerad professor i musikvetenskap med inriktning på opera. Som dirigent ägnar han sig framför allt åt barockmusik och opera. Vid Stora Teatern har han dirigerat operor av Menotti, Britten, Melani och Cimarosa. Han har tagit fram Cimarosas "Il fanatico burlato" för Drottningholmsteatern, Melanis "Il podestà di Cologno" för Stora Teatern och Zandonais "I cavalieri di Ekebù" för Värmlandsoperan. 1983 utsågs han till

forskningschef vid Vadstena-Akademien. Han har tagit fram en stor mängd äldre operaverk som framförts både i Vadstena och runt om i världen. Sedan 1992 är han även konstnärlig ledare för Akademiens verksamhet. Anders är återkommande verksam vid Rossinifestivalen i Pesaro, där man bl a uppfört hans kritiska utgåva av operan "La scala di seta" (Silkesstegen). Han svarade också för utgivningen av densamma på uppdrag av Fondazione Rossini. För musikförlaget Ricordi har han gjort den kritiska utgåvan av Donizettis "Maria Stuarda", som uruppfördes i Bergamo i Italien 1988 och på Kungl. Operan i Sthlm 1990. Förra sommaren framfördes hans editioner av Donizettis "Gianni da Calais" i Leeds i England och Rossinis "Eduardo e Christina" i Wildbad i Tyskland. I sommar spelas Donizettis "Det lyckosamma sveket"/"Il fortunato inganno" i Italien. Verket togs fram av Anders 1995 för Vadstena-Akademien och uppfördes då på Vadstena slott. Han medarbetar i flera stora musiklexikon samt den nya svenska Nationalencyklopedin.

Vad är Vadstena-Akademien

Varje sommar sedan 1964 iscensätter Vadstena-Akademien ovanlig musikkdramatik – äldre okända operor eller helt nya. I Vadstenas historiska miljöer möts unga professionella sångare, musiker, tonsättare, dirigenter, regissörer, scenografer, kostymskapare, teatertekniker och ungdomar från trakten för att lära och experimentera. Nio operor har sänts i TV, drygt trettio i radio.

International Voices on the Vadstena Academy

"The Academy was founded in 1964 to give aspiring professional young singers and players the chance to stage rare and early operas and commissioned new Swedish pieces. Since then the Academy has grown in reputation especially in the quality of the new work it seems to churn out effortlessly". **Opera Now, London, 1998.**
"It is the old operas that have given Vadstena it's international cachet..."

Opera Canada, Toronto, 1994.

"Tokfursten ("Fürst des Wahns") ist bereits das 16. Auftragswerk... - ein beispielloses Zeugnis von Mut und Risikobereitschaft."

Orpheus, Berlin, 1996.

Vadstena-Akademien 1964-1998

Internationella Vadstena-Akademien för sång- och instrumentalmusik grundades av sångläraren Ingrid Maria Rappe 1964. De första tre årens studier för internationellt erkända lärare som professor Ferdinand Grossmann - ledare för Wiener Hofmusikkapelle och Wiener Sängerknaben - resulterade i ett stort antal konserter med sång- och instrumentalsolisterna och orkester. Vidare gavs bl.a. ett renessansspel i kostym på slottet och en "Japansk afton" på Gamla Teatern. Tretton olika nationer var representerade vid Akademien.

Olika epoker (åtta uppsättningar)

1973	På Gamla Teatern, divertissement
1977	Fantasi för dansare
1978	Musik, sång och dans från medeltid och renessans
1980	B.Sjöberg, H.Eisler m.fl, Idyll & Cabaret, turné till Folkets Hus föreningarna
1981	Joy d'amour (1100-1300-tal)
1983	Fångenskapens fåglar
1990	Mäss och musor
1995	Då brann den fördärliga elden, T.Rangström d.y. (Idé och text)

1600-tal (sju ton verk)

1969	H.Purcell, Dido and Aeneas (1689)
1969	C.Monteverdi, Combattimento di Tancredi e Clorinda/Tancredi och Clorinda kamp (1624)
1970	V.Mazzochi/M.Marazoli, Il Falcone/Falken (1639)
1971	A.M.Abbatini/M.Marazoli, Dal male il bene/Av ont kommer gott (1653), Gästspel på Drottningholmsteatern.
1973	F.Provenciale, Il schiavo di sua moglie/Sin hustrus slav (1678)
1974	F.Provenciale, Stellidaura (1678)
1975	A.Stradella, San Giovanni Battista/Salome (1675)
1975	A.Stradella, Lo Stufarolo/Han som vet bättre (1680-tal)
1976	A.Stradella, Salome, repris med TV-inspelning
1977	G.Tricarico, La generosità d'Alessandro/Alexanders ädelmod (1662)
1979	A.M.Abbatini, La Baldassara/La comica del cielo/Skädespelerskan som kom till himlen (1668), TV-inspelning
1981	A.Stradella, La Susanna/Susanna (1681)
1982	M.Marazoli, Nådens triumf (1656)
1986	A.Melani, L'empio punito/Don Juan 1669 (1669)
1987	Anonym italiensk 1600-talskomp. Daniel i lejonropen
1989	C.Pallavicini, Messalina (1680)
1991	J.Melani, Girello (1668), dockspelsopera ett flertal gästspel i Sverige och utomlands med Wasa Marionetopera
1992	H.Purcell, Prosperos dröm (efter Stormen, 1690-tal)
1993	A.Stradella, Artemisia/Il Trespulo tutore (1679)

1700-tal (tjuoett verk)

1967	C.W.Gluck, Die Maieknigin/Vårdrottningen
1967	G.B.Pergolesi, La serva padrona/Ett litet huskors (1733)
1968	D.Cimarosa, Il Matrimonio segreto/Det hemliga äktenskapet
1972	P.Gaveaux, Le traité nul/Äktenskapsfifflet (1793) turné i Stockholms parkteater
1974	D.Cimarosa, Lo sposo senza moglie/Bruden som försvann (1784)
1978	L.Leo, Genevieve/Genoveva (1741)
1983	C.Ditters von Dittersdorf, Opera Buffa eller Svartsjukan rasar (1798) eller Svartsjukan rasar (1798)
1984	C.Ditters von Dittersdorf, Opera Buffa, repris med TV-inspelning
1984	E.Duni, Le peintre amoureux de son modèle/Målaren förälskad i sin modell (1757)
1985	I lejonhjärtats tecken: A.Düben, Ballett bemängd med sång/Narvabaletten (1701) G.H.Stölzel (1690-1749), Tobakskantaten G.F.Telemann, Miriways (1728)
1986	Barocka upptåg: A.Scarlatti, Palandrana e Zamberluccho (1716) G.Orlandini, Serpilla e Bacocco (1719)
1987	D.Cimarosa, Il marito disperato/Den gifte stackar'n (1785)
1988	D.Cimarosa, Den gifte stackar'n, repris med TV-inspelning
1989	R.Keiser, Claudius/Der verdammte Staat-Sucht oder der verführte Claudius (1703)

Musikalisk ledning Regi/koreografi Scenografi

Arnold Östman	Torbjörn Lillieqvist Mats Isaksson, koreograf I Saltarelli dansare	Torkel Blomkvist
Westra Aaros Studspjpare Mikael Samuelson		
Berit Lindberg Elizabeth Hehr Robert Rydholm Henrik Löwenmark	Magnus Blomkvist, koreograf Torbjörn Lillieqvist Torbjörn Lillieqvist Peter Berggren	Per A.Jonsson Inger Broström Peter Berggren
Arnold Östman	Arnold Östman Leif Söderström	Leif Söderström
Arnold Östman Arnold Östman	Leif Söderström Leif Söderström	Elisabeth Beijer Elisabeth Beijer
Arnold Östman Arnold Östman Arnold Östman Arnold Östman Arnold Östman	Hans Elfvin Göran Järvefelt Göran Järvefelt Torbjörn Lillieqvist Göran Järvefelt Göran Järvefelt Gunnel Bergström och Torbjörn Lillieqvist Gunnel Bergström	Elisabeth Beijer Barbro Kamfält Göran Järvefelt Britta Wahlberg, kostym Torkel Blomkvist Gunnel Bergström Mathias Frid
Arnold Östman	Anders Levelius Torbjörn Lillieqvist Per-Erik Öhrn Nils Spangenberg/Patrik Sörling Nils Spangenberg Wasa Marionetopera och Nils Spangenberg Åsa Bøgegård, koreograf Vanda Monaco-Westerstahl Torbjörn Lillieqvist	Mathias Frid Kerstin Rydh, Jan Carlberg Per-Erik Öhrn Robin Karlsson Adele Ånggård Inger Broström Wasa Marionetopera Elisabeth Åström Jan Carlberg
Stefan Parkman O.A.Thommessen Anders Öhrwall Stefan Dässman Graham Treacher Mark Tatlow		
Clas Pehrsson Clas Pehrsson		
Karl Etti Karl Etti Karl Etti Arnold Östman	Hanns Zimmerl Hanns Zimmerl Hanns Zimmerl Per E. Fossler	Elisabeth Beijer
Arnold Östman Arnold Östman Anders Wiklund	Per-Erik Öhrn Gunnel Bergström Torbjörn Lillieqvist	Barbro Kamfält Bo Lindgren Barbro Kamfält och Jan Carlberg
Russel Harris Glenn Mossop	Torbjörn Lillieqvist Torbjörn Lillieqvist	Per A.Jonsson
Elizabeth Hehr	Torbjörn Lillieqvist	Jan Carlberg
Per Borin Per Borin Alan Hacker	Per-Erik Öhrn och Vanda Monaco-Westerstahl Per-Erik Öhrn Per-Erik Öhrn Åsa Melldahl	Robin Karlsson Robin Karlsson Robin Karlsson Robin Karlsson Tore Saether

1992	J.F.Reichardt, Die Geisterinsel/Andarnas ö (1798) efter Shakespeares Stormen
1994	D.Cimarosa, Kärlekens missöden/I sdegni per amore (1776)
1996	G.Benda, Walder (1776)
1997	N.Jommelli, Lockfågeln/L'uccellatrice(1750)
1997	N.Jommelli, Don Falcone (1754)
1997	C.Ditters von Dittersdorf, Späket med trumman/Das Gespenst mit der Trommel (1794)

B Tommy Andersson	Åsa Melldahl	Maria Geber
Staffan Larson Staffan Larson Göran Karlsson Göran Karlsson Staffan Larson	Richard Looft Steffen Piontek Stina Ancker Stina Ancker Torbjörn Lillieqvist	Ann Bonander-Loof Jan Carlberg Tor Cederman Tor Cederman Pehr Sandström

1800-tal (sex verk)

1982	Hjärtats länk och glädjens knapp (1800-tal), divertissement
1985	J.Foroni, Berthas piano (1855)
1988	I.Hallström, Hertig Magnus och sjöjungfrun (1867)
1990	I.Hallström, Hertig Magnus och sjöjungfrun, repris m TV-inspelning
1993	F.Paër, Mjölarnas molinari (1805)
1995	G.Donizetti, Det lyckosamma sveket/Il fortunato inganno (1823)
1997	I.Hallström, Liten Karin (1897) i Kalmar, TV-inspelning

Stefan Bojsten Bo Johansson Per Borin Per Borin B Tommy Andersson Michael Bartosch B Tommy Andersson	Torbjörn Lillieqvist Elisabeth Borgström Per-Erik Öhrn Per-Erik Öhrn Nils Spangenberg Lorenzo Mariani Åsa Melldahl	Maria Geber Jan Carlberg/Erik Stålberg Erik Stålberg Erik Stålberg Bengt Gomer Cristiano Bacchi Mathias Clason
--	--	--

1900-tal (arton verk)

1971	L.Thybo, Den odödliga historien (1971), gästspel i Danmark
1972	E.Eyser, Drömmen om mannen (1972)
1973	B.Eyser, Hjärter kung (1973), gästspel på Himmelstalund
1973	S.G.Schönberg, Birgittamusik (1973), konsertant
1973	L.Thybo, Birgittamusik Rosa rorans bonitatem (1973), konsertant
1973	S.D.Sandström, På Finsta sommaren år 1316 (1973) gästspel på Övratid
1974	S.E.Bäck, Just då de längsta skuggorna... (1974)
1974	E.Eyser, Sista resan (1973)
1975	Gästspel i Tyskland och Österrike med nedanst verk: E.Eyser, Hjärter kung, repris E.Eyser, Sista Resan, repris L.J.Werle, Flower Power, samarb.Musikdram.skolan (ej Vadstena-Akademien beställningsverk)
1976	O.A.Thommessen, Hermaphroditen (1976), gästspel i Norge
1980	W.W.Glaser, Frihetens klockor eller Björnarna och och aporna (1980), gästspel i Västerås
1982	O.A.Thommessen, Det är vi som är musiken (1982)
1984	L.Horváth, Frostblomma i ett nostalgiskt universum (1984)
1987	Stig Gustav Schönberg, Höga visan (1986)
1987	Ian McQueen, Judith och Holofernes/Line of Terror (1987)
1988	Karolina Eiriksdóttir, Någon har jag sett (1988)

Arnold Östman Arnold Östman Arnold Östman Arnold Östman Arnold Östman	Leif Söderström Per E.Fossler Torbjörn Lillieqvist	Elisabeth Beijer Elisabeth Beijer Elisabeth Beijer
Arnold Östman Arnold Östman	Per-Erik Öhrn	
Arnold Östman Arnold Östman	Göran Järvefelt Per-Erik Öhrn	Björn E. Evensen Margareta Petré Torkel Blomkvist, Ijus Elisabeth Beijer Margareta Petré
Staffan Björklund Staffan Björklund Staffan Björklund	Torbjörn Lillieqvist Lotta Lindström	
Björn Hallman Clas Pehrsson Berit Färlöf Anders-Per Jonsson László Horváth	Mats Isaksson, koreograf Per-Erik Öhrn Magnus Blomkvist, koreograf Torbjörn Lillieqvist Peter Bäckström/ Anne-Charlotta Bengtsson Nils Spangenberg/Patrik Sörling Nils Spangenberg/Patrik Sörling Per-Erik Öhrn/ Misela Cajchanova Per-Erik Öhrn	Torkel Blomkvist, Ijus Mathias Frid Kerstin Rydh Maria Geber/ Gunilla Hellström Robin Karlsson Robin Karlsson Robin Karlsson
Stefan Dässman Stefan Dässman Per Borin		Messiana Thomasdottir
Per Borin	Åsa Melldahl Åsa Melldahl Lars Wassriu	Ulrika Wolff Ulrika Wolff Ulla Ridderberg
Thomas Schuback Thomas Schuback Petter Sundkvist	Nils Spangenberg Nils Spangenberg	Marika Feinsilber Marika Feinsilber

1989	K.Eiriksdóttir, Någon har jag sett, repris, gästspel på Island, TV -inspelning
1991	J.Forsell, Riket är Ditt (1991)
1992	J.Forsell, Riket är Ditt, repris med TV-inspelning
1994	S.Mossenmark, Fru Björks öden och äventyr (1994) TV-inspelning, gästspel i Göteborg
1996	C.Unander-Scharin, Tokfursten (1996)
1998	C.Unander-Scharin, Tokfursten, repris, gästspel Stockholm Europas Kulturhuvudstad'98 på Confidencen, Ulriksdals slottsteater

Per Borin	Åsa Melldahl Åsa Melldahl Lars Wassriu	Messiana Thomasdottir
Thomas Schuback Thomas Schuback Petter Sundkvist	Nils Spangenberg Nils Spangenberg	Marika Feinsilber Marika Feinsilber

Åttio musikdramatiska uppsättningar

Vadstena-Akademien har under sina trettiofem verksamhetsår gjort över åttio musikdramatiska uppsättningar. Av dessa är elva repris, som gjorts för att möjliggöra sändningar i TV (nio gånger) och radio (drygt trettio) samt gästspel på andra scener i Sverige och utomlands. Ett tiotal av verken har gjorts i nyuppsättningar av andra institutioner.

Kristina-linjen. 1600-talsrepertoaren domineras av operor av de tonsättare som omgav den svenska drottningen Kristina i Rom och som beställdes av henne. Elva av dessa verk har framtagits av Åke Sällström och Arnold Östman.
1700- och 1800-tal. Trettiotio glömda pärlor från operans gränsland är resultat av Anders Wiklunds källkritiska forskning.

Nyskrivna verk. Vadstena-Akademien har under perioden 1971-96 beställt, producerat och uruppfört sexton nyskrivna operor och två konsertverk. Tre av dessa operor har televiserats, flertalet har gästspelat och/eller gjorts i nyuppsättningar på andra scener, några har prisbelönats. Alla tonsättarna har fått nya uppdrag av andra institutioner.

Vi är de döda

En essä av Mikael Sjödin, som målar, skriver, komponerar musik samt föreläser om schizofreni. "Blev en tok och hamnade på dårhus! Räddningen kom 1991 i form av psykoterapi hos Barbro Sandin. Har sedan dess tålmodigt och varsamlyft lyfts upp ur De Dödas Hav för att gradvis bli Levande Människa Bland Människorna."

Utanförvärlden

Jag känner mig lika främmande i Utanförvärlden som en jordgubbsplanta på Antarktis, eller som en fjärlig i ett akvarium. I Utanförvärlden tillhör min kropp inte mig. Mina tankar är inte mina, och känslorna hoppar omkring som på ett schackbräde. Man vet aldrig vart man har att ta vägen, och man står inte ut på en fläck. Jag äcklas av förmittelsen av min egen existens, främst den kroppsliga existensen men även den mentala. När jag tittar mig i spegeln, tycker jag att jag ser vanskap ut; det är inte mig jag ser. Samtidigt som jag skulle vilja få denna föreställning bekräftad av andra, skulle jag bli rasande om någon talade illa om mig. Denna ambivalens skapar kramp i hjärnan, och man släntrar omkring i världen som en vakuumfylld maskinmänniska. Livet står stilla och stirrar. Hela tiden går man omkring och söker frågan på vilket man själv är ett svar.

I Utanförvärlden är man Aktören – antingen Samlad eller Osamlad. Man kan säga att man är på ständigt studiebesök, och det är man själv som studeras. Iakttagaren studerar och registrerar rådande förhållanden i den miljö man befinner sig i, och det är Aktörens uppgift att fingera min roll i denna verklighet.

Benämningen "Jag" upplever inte sig själv som jag, utan som ett omåttligt pussel som aldrig har blivit lagt. Alla tilltalar med benämningen "du", varför det blir oundvikligt att inte referera till denna kropp som "jag", och vilket fortgår endast därför att personerna skall veta vad de talar om. Man får finna sig i allt möjligt nonsens bara där-

för att andra ska bli tillfredsställda.

Så snart man får sig lite liv i Utanförvärlden, måste man dö. Få liv och dö, det är naturlagen som styr min befintlighet. Utanförvärlden är till 99% fylld av konventionella Operosoner som bara pratar nonsens dagarna i ända. De skulle aldrig kunna för-

stå vad som försiggår i mitt inre, och jag låter dem inte heller. Ger man ifrån sig ett uns av sig själv blir man nämligen genast hånmakulerad. Det är ett annat ord för avrättad. Om jag befinner mig i en grupp av människor, känner jag mig som vore jag avföring upplagd på ett silverfat till allas förnöjelse. "Socialt liv – tortyr förklätt som nöje", ropar en röst i huvudet. Egentligen är jag världens mest exceptionella levande varelse, men i sällskap av Operosoner hänvisas jag till att bli lägre än masken i avföringen. Om någon säger att jag är duktig eller har gjort något bra, infinner sig genast Den Stora Skammen och befäller mig att be mig själv om ursäkt för min egen existens. Samtidigt vet jag att jag kan ALLT! Denna ambivalens mellan omnipotens och total nedvärdering skapar utplåning av existensberättigande i människornas så kallade verklighet.

Panastrof

Panastrof betyder *panroterande katastrofångest*, men innefattar mycket mer än så. Det är i Utanförvärlden man drabbas av världsliga plågor såsom ångest och depression. Panastrof är ett specifikt tillstånd som saknar motsvarighet i vedertagna kliniska diagnoskriterier. Ångesten roterar och panorerer åt alla håll; sveper in hela medvetandet och alla sinnesintrycken i föreställningen om att allting är förknippat med en nära förestående katastrof. Ytterst har det att göra med den totala skrällen för utplåning. Tillståndet kommer som en blix från klar himmel, och jag har sällan eller aldrig någon idé om vad som orsakar det. Det börjar med att medvetandet grumlas. Tankarna kryper som i gelé, och hjärnan känns som ett maskbo. Så börjar tankarna att snurra runt som i en centrifug. De ekar och skräller i hjärnan medan psyket på alla upptänkliga vis försöker att ge en rationell förklaring till sinnesintrycken. Panastrof är också att vara fånge i en annan människas tankeläsnings- och fjärrstyrningsförmåga. Man känner sig genomlyst och "avslöjad", trots att man kanske inte har något alls att dölja. Om någon skrattar på andra sidan gatan så är det åt mig. Om någon spottar på gatan så har det med min uselhet att göra. När det skrattas i TV så är det riktat till mig. Hela helvetet direkt sänds genom min kropp. När man går hem efter dagens slut på vårdhemmet, måste man ideligen vända sig om och kontrollera att man inte är förföljd. Människors leenden uppfattas som hånleenden och en provokation av den egna självuppfattningen. Inte heller har man full kontroll över sina kroppsrörelser, ty de manipuleras av omgivningen. Folk på gator och torg kan få mig att gå de mest onödiga omvägar, eller så blir mina ben stela och jag tycker att jag rör mig klumpigt och iögonfallande. I detta tillstånd är jag Osamlad Varelse, men Iakttagaren noterar och bokför alltsammans. Detta är den sällsamma kombinationen av exceptionellt psy-

kiskt lidande och en remarkabel självinsikt, som framstår som nästan cynisk med tanke på den utvidgade plåga det innebär att vara den ende som har inblick i och genomskådar sammanhangen i sin problematik, och likväl står fullständigt maktlös inför uppgiften att lösa den.

I panastrofen blir man ytterst sett den på vars axlar hela världens angelägenheter och ansvar vilar. Och Iakttagaren försöker sig på konststycket att göra den mellanmänniska teaterns ekvation rimlig och begriplig för mig, med uttrycket "antingen är jag ett geni som har förstått en glimt av hur allting ligger till, eller så är jag en dåre som bara har förstått en glimt av hur allting ligger till".

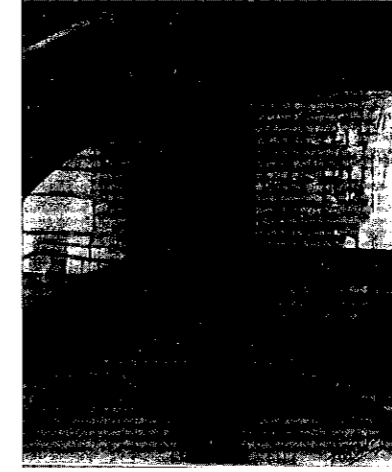
Väntrummet

I Väntrummet är jag Samlad Varelse. Det kan man inte vara i Utanförvärlden. I Väntrummet befann jag mig fram till tretton års ålder, innan jag flydde från helvetet hos Modern, ut till Utanförvärlden.

I Väntrummet finns det två dörrar. En leder till Utanförvärlden, och den andra till Det Tomma Landet. Egentligen är det livsfarligt att önska sig åt någotdera hållet, men det är också nästan outhärdligt att stanna kvar, ty i Väntrummet finns Den Grå Substansen. Det är ett tingens väsen som kväver och stryper, som får en att uppleva allting i slow motion, och som utgör autisms geléaktiga glasbubbla ur vilken man med möda kan se ut, men i vilken det inte går att se in.

Självmodsriskens är som störst precis när man passerar någon av Väntrummet dörrar, ty då släpper hämningen, apatin och letargin för ett ögonblick. I dörröppningen till Det Tomma Landet kan man från Döda Havets vågskvalp höra rösterna som säger att man skall sluta att ta medicin. Man gör det mot sin vilja, men man gör det ändå. Rösterna från Det Tomma Landet sjunger:

De Dödas Hav, håll mig kvar
Ty allt jag vet ger inga svar
Bara ord, många ord
Men ingen tanke på att bli kvar
I ett liv – vilket liv?
Ingen närhet

Det tomma landet

Det Tomma Landet är platsen där ingenting föreställer något; där man finns genom att inte finnas; där jagandet efter vinden är det enda som får tiden att gå, och där plågan är mitt enda sällskap. Att äga kunskap om att man inte finns är en paradox som gör plågan orimlig i förhållande till vad andra anser att man har att kämpa med, ty de anser ju att man är någon.

Att påstå att man inte finns är en paradox, ty man kan inte förneka något som inte finns. Likväl är det så det förhåller sig, och detta kallas på Det Tomma Landets hemliga språk *acintya*, eller ofattbart. Det är fråga om samtidig enhet och åtskillnad, ungefär som om någon påstod att det både regnar och inte regnar samtidigt.

I Det Tomma Landet existerar inte så-

dana dualiteter som kyla och värme, natt och dag, kärlek och hat eller glädje och sorg. Där har det tomma blivit sanning. Det tomma är så sant att man inte orkar med sinnesintrycken av materiella ägodelar och föremål omkring sig. Ibland har jag varit tvungen att tömma min bostad på allt sånär som på en madrass och en kopp. Det Tomma Landet ligger också långt bortom den världsliga ångestens och depressionens domäner. Det enda som hotar är Döda Havet. Där riskerar man att trilla i så snart kontakt uppstår med någon i Utanförvärlden. Kroppskontakt med andra är livsfarligt. Då ropar rösterna "Kropp, kropp, ge mig mitt liv tillbaka".

Sammanfattning

"Var kommer den här jävla schizofrenin ifrån?", frågade mig en gång en medpatient. "Den kommer ur en förlorad barndom", kom det obetänkt ur mig. Och det är ju så det är. En barndom i avsaknad av tillit, hopp, psykisk och fysisk omsorg, tilltro till världen. Schizofreni är den slutliga utvägen, den enda lösningen på inre konflikter, orsakade av tidiga jagstörningar i personlighetsutvecklingen. Schizofrenins grundläggande syfte är flykt ifrån kontakt med sinnesintryck som verkar provocerande på den egna jaguppfattningen. Helt naturligt står mellanmänniska kontakter av olika slag som främsta företrädare för denna provokation. Autism är därför den enda möjligheten att existera bland människor utan att behöva existera med dem.

Jag kallar mig Fångvaktarskans Son. Och min terapeut kallar jag Livgivarskan. Jag brukar säga att jag lider av tomhetsvansinne. Jag har fått många diagnoser genom åren. På sjukhusen betraktas man vanligen som en vandrande diagnos, och en gång i veckan får man ställas ut till förnöjelse åt skockar med av receptklåda drabbade doktorer och glupska kandidater som gör sig till på ens bekostnad. Det kallas rond. Resten av tiden

Fortsättning nästa sida

får man vandra fram och tillbaka i en lång korridor, och sedan är det inte mer med det.

Nu har jag hamnat i Livgiverskans omvårdnad. Hon hänger sig åt mig därför att det betyder något för oss båda. Även om hon bara sitter och sticker i en hel timme medan jag ligger på sängen och är tyst, så vet man att hela hennes väsen är inställt på den rådande våglängden i kontakten som *alltid* finns där.

Jag brukar säga att schizofreni är att vilja slå näven i bordet fast det inte finns något att slå den i. Psykoterapi är analogt att likna vid en seglats över ett mörkt, djupt hav. Havet självt är psykosen; skeppet är patienten och dennes önskan att vilja bli frisk; terapeuten är den som står vid roddet; och övrig behandling, såsom miljöterapi, bildterapi, kroppsterapi etc, är som gynnsamma vindar. En sådan lyxkryssning har jag gett mig iväg på.

Mikael Sjödin
Ludvika april/maj 1995

Sterisol

önskar Vadstena-Akademien framgång 1998

 **Östgöta
Brandstodsbolag**
Bank och Försäkring

LINKÖPING 013-29 05 55 KISA 0494-29 01 45 MÅLBY 0142-29 01 30 MOTALA 0141-29 01 10 NORRKÖPING 011-29 02 60

Östgötarnas eget försäkringsbolag

NYHET!
10%
**DELÄGAR
RABATT**

**Hos oss är alla
kunder delägare**

Bli medlem i Vadstena-Akademiens Vänner

Gå med i vänföreningen, 160 kr/år postgiro 28 37 74-8. Ständig medlem 1600 kr. Med stor entusiasm har föreningen Vadstena-Akademiens Vänner följt och medverkat till Akademiens utveckling. Vänmedlemmarna får i april varje år först av alla hela sommarprogrammet. Årsmötet lör-

dag 15 aug. kl. 15 på Starby Kungsgård har blivit ett eftertraktat arrangemang! Då berättar några av de medverkande om arbetet bakom föreställningarna. Därefter besöker Vännerna föreställningen på slottet. På ändrade ekonomiska villkor kan vi inte spela på Vadstena Gamla Teater i sommar. Vill

Du ge ett extra stöd - köp och sätt upp "ambassadörsmärket"! Dekalen med Vadstena-Akademiens vackra emblem i färg kostar 500 kr (insättes på pg 28 37 74-8). Det föreställer Bellman som Bacchus och har hämtats från ridån på den lilla landsorts-teatern, byggd 1825.

Styrelsen för Stiftelsen Internationella Vadstena-Akademien

Ordförande landshövding Björn Eriksson.

Vice ordförande professor Anders Flodström, rektor för Linköpings Universitet.

Ledamöter

f.överläkaren Gerhard Bona, prostem Göran Grefbäck, sångerskan och sångpedagogen Ingrid Haking Raaby, direktör Sven-Eric Hallbeck, professor Jan Ling, hovsångerskan Berit Lindholm, direktör Ulf Lundahl, direktör Thord Söderlund.

Suppleanter

teol.kand, fil.mag. Ragnhild Danell, tonsättaren Jonas Forssell, länsrådet Magnus Holgersson,

professor Dorothy Irving, docent Göran Söderström, professor Ulrik Lohm, professor Göran B. Nilsson, projektledaren Inga-Lill Zetterdahl.

Vadstena kommuns representanter

första vice ordförande i kommunfullmäktige Inger Printz Gustafsson, lantbrukare Christer Eke-Göransson.

Suppleanter kommunrådet Anders Agnemar, musiklärare Anna Henriksen.

Östergötlands läns landstings representant landstingsrådet Lars Wallin.

Suppleant fögderisekr. Sven Åke Persson.

Adjungerad

förvaltare Lars Bäckman, Statens fastighetsverk.

Hedersledamöter

Mauritz Horn af Åminne, Torbjörn Lillieqvist, Eve Malmquist, Rolf Wirtén, Per Erik Öhrn, Arnold Östman.

Auktoriserad revisor

Bo Lennmark AB i samarbete med Leif Bengtsson, Lindebergs Revisorer AB.

Vadstena kommuns revisorer

Thomas Forslund, Roland Sjödahl.

Teaterchefen och skådespelaren John Zacharias har gått bort. Han var vice ordförande i Vadstena-Akademiens styrelse under tjugofem år och efterträdde 1996 verksamhetens grundare Ingrid Maria Rappe som ständig ledamot. Med ousinlig entusiasm ställde han sitt unika kunnande om teateradministration till vårt förfogande. Hans tankeskärpa och formuleringsförmåga var ovärderlig. Stadgar, avtal och myndighetsupp- vaktningar - lika väl som konstnärliga och teater- tekniska frågor - allt omfattade han med intresse. Med värme och respektfullhet lockade han fram

John Zacharias till minne

oanade kvaliteter hos sina medarbetare. Hans personliga engagemang gjorde oss starka.

Många är de konstnärer, som med stolthet refererar till honom. "Det var han som upptäckte mig..., gav mig chansen..., anställde mig".

John Zacharias älskade Vadstena och var en kär gäst i Rosengården där han bodde varje sommar. Det var också i Vadstena han gjorde sitt sista framträdande. I Kulturcentrums och teatergruppen Martus projekt "Shakespeare på gräs- gården" spelade han 1996 den gamle Capulet i Romeo och Juliet.

Vadstena Fastighets AB är helägt av kommunen, utan enskilt vinstintresse.
Bolagets uppgift är att skapa bra livsrum

Vadstena Fastighets AB, Box 39, Slottsgatan 10, 592 21 Vadstena, 0143-137 20, fax 0143-107 27

Tokfursten - The King of Fools Synopsis

Act I: On the Fringes of the Forest of Red and Pink

We are on the fringes of the Forest of Red and Pink. The orchestra take their places in an unarranged way and gradually begin to play. The conductor gradually takes charge of the course of the music. The ambiguous beginning changes into chaos.

1. At the Final Destination

A dazed and gashed boy arrives at the hospital. He is in desperate need of help. He meets Tjyv-Elin (Elin the Thief, mostly raging with anger, but in between the cutting remarks, truth sometimes rears its ugly head) and Anton Rallare (Anton the Navvy, an old bear whose claws have been cut a long time ago).

2. ECT-breakfast

3a. The Beatles Duet

Hurtige Hugo (Hearty Hugo, a jaded member of the staff whose keys are like a rattle-snake in his hands) sees to it that the boy, Tokfursten (the King of Fools), puts on the hospital clothing. Tokfursten's mild protest is accompanied by his inner scornful voices, Håniolerna (the Scornlets), taunting and punishing every humane act. Tjyv-Elin sees this and slinks away to the three-o'clock coffee.

3b. At Napoleon's

Tokfursten meets Napoleon (assistant physician whose guiding star is the medical Bible of Gud Fader, God the Father – the medical super intendent) for a first talk. This

talk takes place on two levels: Napoleon's questions receives both "expected" and "sincere" replies. The sincere replies are so incomprehensible and irrelevant that they pass Napoleon by. The expected ones, on

the other hand, provide Napoleon with an opportunity to start making a medical-biological diagnosis.

3c. The Bird of Fire

Eldfågeln (the Bird of Fire) sings her wordless, luring song from within the Forest of Red and Pink.

4. The Dayroom

We meet Flickan med Spindeln (the Girl with the Spider), Blomman (the Flower), Anton Rallare and Tjyv-Elin. They are tormented by their inner pains and sing the **Spider Song**, the **Flower Aria** and the **Rail Waltz**. When Tokfursten wants to brush his teeth, he is bullied by Hurtige Hugo.

5. Back at the Black General's

The talk at Napoleon's this time leads to Tokfursten receiving medicine for his unhappiness. His world becomes distorted and the **Hibernial Ensemble** is sung. Blomman continues his **Flower Aria**. As an effect of the medication, Tokfursten is burnt by the sun. Under the influence of the drug, Tokfursten sings the entire "sincere reply" in his **Drug Aria**.

6. Money

The hierarchy within the hospital is becoming clear to Tokfursten. He nevertheless succeeds in getting 42 kronor of his own money for a visit to a café. A few playful moments later, Hurtige Hugo locks him up for objecting to the medication.

7. Meeting with Håniolerna

Napoleon has a serious talk with Tokfursten who experiences his inner voices, Håniolerna, more clearly than ever. Napoleon's aria **Psychotic States of Mind** confirms the diagnosis.

8. Occupational Therapy

All evil shall be cured by hard work.

9. Gud Fader Makes His Entrance

Gud Fader (God the Father) finally descends to the kingdom of the dead. He turns out to be a grotesque, stuttering man. Tokfursten's world capsizes into the Forest of Red and Pink. Gud Fader is quite in favour of the suggested electro-convulsive therapy. As the patient makes no objections, this is what he prescribes.

Act II: The Stone Desert

1. The Bird of Pain

Accompanied by a solo violin, Tokfursten sings about the seven year walk into the Stone Desert.

2. The Rounds.

The First Meeting

Tokfursten's illness and chronic state is discussed and diagnosed over his head. Gud Fader is teaching undergraduates and other people interested. Napoleon elucidates and explains. A trainee medical social worker, Gud Moder (God the Mother), is deeply moved by the boy shuffling his feet like an old man. She wants to talk to him.

3. Tjyv-Elin's Arioso.

The Second Meeting

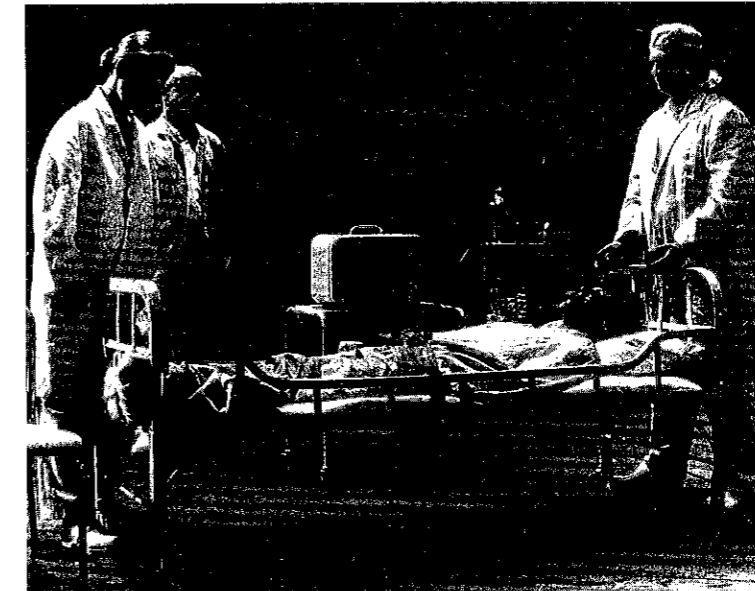
Tjyv-Elin sings of how medicine has become vital to the treatment of the mentally ill. Gud Moder comes to visit. She asks questions and receives the answers Napoleon was unable to hear. These "sincere replies" have now become Tokfursten's audible language. His schizophrenic images have been verbally transformed and have made him audibly incomprehensible. Gud Moder notices Tokfursten's reactions to her interest and persistence. She promises to return.

4. Show for the Curious

The fact that his whole existence is being threatened, forces Tokfursten to react with violence. He is supported by his fellow-sufferers, displaying their lunacy in full. **Konstnären Psyk's** (the Artist Psychotic) rhymed **arioso** provides the dayroom with a moment of warmth.

5. Tune of Turning Back

Gud Moder continues to torment Tokfursten with her questions. This time Tokfursten is prepared and answers in normal language. He talks of voices. Gud Moder persists in

talking about his childhood. Tokfursten withdraws in order to get away. Gud Moder sings her **Aria of Empathy**.

6. The Window is Closed

Napoleon is unable to understand Tokfursten's pronounced language of pain.

Instead she asks how the voices sound, talks of girls, of more ECT and about the fact that the treatment is, in fact, voluntary. Eldfågeln's singing can now be heard again.

7. The Damned Patience of Gud Moder

The Peaceful Rest of the Stone is so comfortable. Gud Moder continues to search for Tokfursten's inner child. As he, yet again, provides incomprehensible replies (his once

inner sincere replies), Gud Moder understands it in a, to her, new way. She translates and interprets the images, names and gives the shame legitimacy. Tokfursten wants nothing but sleep. Gud Moder leaves. The song of Eldfågeln is powerful and beautiful and Tokfursten cuts his wrists.

8. Give the Ground to the Children

Gud Moder lies to save Tokfursten from the Storm. A choir commences. In the final chord, the only alteration of the set is seen. The Christmas table is set. There is the static sound of a radio playing Praetorius' arrangement of the hymn "Es ist ein Ros entsprungen".

9. Epilogue

It is Christmas time and Tokfursten is going to celebrate Christmas at Gud Moder's. He arrives in a cold sweat. The feeling of shame comes back and he turns over the Christmas table. He is not let down. Instead, the little girl Lotta takes him by the hand.

Translation
Ewa Johansson and Margot Lande

Making Ideas Fly

Tankar om Vadstena-Akademien

Under Vadstena-Akademiens trettiofem år har mycken konstnärlig skaparkraft förlöst. En rad unga regissörer har gjort sina första operauppsättningar här. Framgångsrika tonsättare har i Vadstena debuterat i operagenren. Inte mindre än sexton nyskrivna verk har presenterats parallellt med fyrtio äldre operor.

Vad får ömtåliga plantor att växa?

Ängsliga sångare har här gjort debut med storslagna roller, som fått svensk och internationell press att jubla. Det var i Vadstena jag blev av med min scenskräck, berättade Anne Sofie von Otter i ett radioprogram. Mikael Samuelson, en av vår generations mest fullfjädrade scenartister, stod på på scenen för första gången i Vadstena. I Bröllops-salen på Vadstena slott debuterade vårt lands kanske främste Wagnertenor, Thomas Sunnegårdh. Från att ha spelat viola i diket blev Curt Appelgren upp på vår slottsscen för att senare bli en av Kungliga Operans uppskattade basar. Ut i världen reser de och alla svenska operascener befolkas de, alla de som en gång, unga och osäkra, prövade Gamla Teaterns tiljor eller lät sina arior klinga mot de skrovliga murarna i Bröllops-salen. I sommarens uppsättning av Tokfursten får vi åter höra artister i världsklass...

Vad får idéer att lyfta?

Hur ger man konsten vingar?

Varje beskrivning av Vadstena-Akademien är full av "motsatsord". Undervisning och produktion. Studerande och professionella.

Samverkan och individualism. Gammalt och nytt. Traditionellt och experimentellt. Friare förtecken men noggrannare instudering. Högt och lågt. Finkulturellt och folkligt. Ortsbor och turister. Freakar och vanliga livsnjutare. Lokalt, regionalt. Nationellt, internationellt.

Vadstena-Akademien har blivit en institution, det är fint!

En kurs som producerar professionella föreställningar, som sänds i radio och TV. Stabil och flexibel. Fast struktur och dynamisk utveckling. Småföretagare på vintern och stor verksamhet på sommaren. Bidrag från det allmänna, stöd från företag och fonder, allt i en salig blandning. En välskött dålig ekonomi. – Är det själva nyckeln till dynamiken och framgången att ha många facetter?

Riksdagens kulturutskott konstaterade 1989 att "den framgångsrika basverksamheten inte skulle behöva ändras eller renodlas till sin profil för att få bidrag ... och att det snarare är en fördel att verksamheten framträder i många skepnader."

Att bli institutionaliserad, det är fult - men mänskligt!

Men hur hänger allt ihop? Utan en administrativ bas gör det inte det. Ett nätverk hänger inte ihop utan en spindel i mitten. Och om nätverket har många maskor så måste man ha flera som spinner trådar. Annars glesnar väven. Och så fort man har mer än en administratör så måste dessa börja prata med varandra. Det tar tid. I en familj kan mycket ske på intuition. Kommunikationen kan vara ordlös och spikrak tvärs över skrivbordet. Ingen prestige. Går det någon gång snett så får man förståelse. Om man inte har en familj som ställer upp måste man finna nya lösningar. Jag kan inte hitta på något bättre än fler medarbetare. En kulturutredare frågade oss nyligen om vi inte skulle bli institutionaliserade då. Knappast. Producenten måste få vara barnledig, chefen måste kunna ta ut semester, konstnärlige ledaren måste få gifta sig. Ekonomen måste få vara kär. Det handlar om att en verksamhet måste vara mänsklig.

Astrid Lande

STIFTELSEN INTERNATIONELLA VADSTENA-AKADEMIEN

Lastköpingsgatan 5, 592 32 Vadstena
tel. 0143-122 29, fax 0143-129 03
1/9-1/6 Bergsg. 57, 112 31 Stockholm
tel. 08-652 61 80, fax 08-650 82 30
E-post: vadstak@compuserve.com

Hemsida: <http://ourworld.compuserve.com/homepages/vadstak/>

Astrid Lande Administrativ chef
Terese Lindström Operaproducent
Cecilia Harder Produktionsassistent
Gunnar Lande Ekonom, dataansvarig

Making Ideas Fly

Saab består av fem affärsområden
Military Aerospace • Training Systems • Space • Combitech • Commercial Aircraft